

בס"ד

שיעורי

"החיזוק היומיי"

שנמסרו בבית המדרש
"אור חיים" פארשעי

פרשת אחרי קדושים

לזכות רפואה שלמה

מלכה בת רחל, מיכאל בן שולמית, יעקב משה בן דבורה שירה
ואברהם יהודה בן שרה רבקה

מתעקש האדם לדבוק ב"ואהבת לרעך כמוך"
- בלי השו"ע - הרי הזניח ושכח את ה"אני
ה", והרי זה ממילא אהבה - זרה.
וכך הוא בכל מצוות התורה כולם לא להקריב
אש זרה. ולפיכך ממשיך הפסוק "ואל יבא
בכל עת אל הקודש" וגו', רק "בזאת יבא
אהרן אל הקודש" הכל רק איך שכתוב, ומתי
שכתוב.

בקרבתם לפני ה' וימותו (טז א). ברגע שעשית
בלי ציווי נראה כאילו שאתה שם עוד לפני ד',
כי הקב"ה ברא את העולם ע"י שאסתכל
באורייתא וברא עלמא, והנה כל העולם היא
ע"י התורה והמצוות, ואם אתה עושה בלי
ציווי א"כ זה נראה כאילו ח"ו לפני ד'. וח"ו
לומר כן כי אין מלפניו ואין מלאחריו, ואם ח"ו
אתה חושב שאתה לפניו אז במילא וימותו.
וזהו החזירנו בתשובה שלימה לפניך,
התשובה היא על ה"לפניך", שחטאנו. וזהו
לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. וזהו כי
כביום הזה יכפר עליכם לפני ד' תטהרו
צריכים ליטהר ממה? מלפני ד'.

אחרי מות שני בני אהרן. מובא בנחל קדומים
שבמדרש מובא כיון ששמע איוב מיתת שני
בני אהרן אמר: "אף לזאת יחרד לבי".
חכמינו אמרו, כי איוב נדון ביסורים על שום
ששתק בעת שגזר פרעה להשליך את ילדי
ישראל אל היאור, ולא מחה על כך.

והנה, על חטאתם של נדב ואביהוא אמרו
חכמינו: "היו משה ואהרן מהלכין בדרך ונדב
ואביהו מהלכין אחריהם וכל ישראל
אחריהם, אמר לו נדב ואביהוא, אימתי ימותו
שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור.
אמר להם הקב"ה: נראה מי קובר את מי".

וקשה, אם נדב אמר זאת מדוע איפוא נענש
אביהוא? אלא מכאן אנו למדים, שהשומע
דבר רע ואינו מוחה אלא שותק, הריהו ראוי
לעונש.

ובכן, כיון ששמע איוב על דבר מיתת שני בני
אהרן - גם של אביהוא - למד מזה, שהעובר
בשתיקה על דברים רעים נענש גם הוא - מיד
נחרד לבו, כי הבין שגם הוא צפוי לעונש על
אשר שתק ולא מחה כנגד גזרותיו של פרעה.

בקרבתם לפני ה' וימתו. נדב ואביהוא, בני
אהרן, ביקשו לעבוד את ה' מתוך התבטלות
הגשמיות, ממש עד כלות הנפש, עד
ש"וימתו". אמר רבי מנחם מנדל שניאורסון

אחרי מות? קדושים אמור. מעשה בעברייך
צמרת שהלך לעולמו. הרב נתבקש להספיד
ולא ידע במה לשבח. בסוף אמר: "לשבחו
ייאמר שהוא טוב יותר מהבן שלו".

כשהבן נפטר, הרב היה במצוקה. מה יאמר
עכשיו? ואז הבריק ואמר: "זכות המנוח
אפשר היה להספיד את אביו"...

השבוע אנו מחברים את הפרשיות "אחרי
מות" ו"קדושים". בשבוע הבא נקרא פרשת
"אמור". פתגם עממי אומר ש"אחרי מות -
קדושים אמור". כלומר, שאחרי פטירתו של
אדם - אומרים עליו שהיה קדוש ומשבחים
רק במעשים הטובים שעשה.

לא מדובר בשקר או טיוח. באותם רגעים
כולם מבינים שחיי החומר הם רגעיים וחסרי
ערך, ורק המעשים הטובים הם בעלי ערך
ומשמעות נצחית. ואני אומר: למה אחרי
מות? כבר בחיים נזכרו להתמקד במעשים
הטובים, ונחיה חיים עם משמעות נצחית.

**אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה'
וימותו (טז א).** מובא בלב שלום אם הזכר
"אחרי מות" בתחילת הפסוק, מדוע נכפל עוד
פעם בסופו, בתיבת "וימותו"? עוד יש
להתבונן, "בקרבתם לפני ה' - וימותו", וכי
בעת שאדם מתקרב אל ה' יכול למות?
הייתכן? הרי כל עמל האדם הוא, להתקרב
ולעלות דרגה אחר דרגה בקרבת אלוקים,
וכיצד מתו עבור כך?

אלא שקושיא אחת מתורצת בחברתה.
שהתורה באה ללמדנו מדוע אירע, ואיך
אירע "אחרי מות" לפי ש"בקרבתם לפני ה'.

כלומר: שהתקרבו לפי הבנתם, בלי ציווי
מפורש, ולכן "וימותו". וללמדנו שבעבודת
השם אין שום מקום, בו יכול האדם לעשות
משהו מדעתו ומהרגשותו העצמית, בין לטוב
ובין לרע! ומכיוון שכפי שכתוב בפרשת
שמיני "ויקריבו אש זרה" - ומדוע היא זרה?
לפי "אשר לא ציווה אותם" (י, א) שאם אין
ציווי, הרי האש זרה, וה"בקרבתם", אף היא
קירבה שלהם, וזו א"כ קירבת אלוקים זרה!
ולפיכך - וימותו.

כעין זה יש לדייק בפסוק "ואהבת לרעך כמוך
אני ה'" (יט, יח) שגם ב"ואהבת לרעך כמוך"
שזהו לכאורה דבר טוב ומובן לאדם, ועלול
לחשוב שהכל לפי הבנתו, גם שם צריך לזכור
את ה"אני ה'". שצריך ללכת לפי גדרי ההלכה
בלבד, ולא לסטות כי הוא זה מכל הנפסק
בשו"ע, בשל ה"ואהבת לרעך כמוך". ואם

והוא בעצמו ירגיש מגווח ויטמין את הכיפה בארון, כדי לפגוש אותה רק בחגים. אבל היא לא ירדה לו מהראש. "ריבוננו של עולם, רק שלא יחזור לי בתשובה, אני לא מסוגלת לחשוב על זה", הרהרה בלבה. לניצנית מאור מתל אביב יש דעה עצמאית. היא אישה בת 30, משכילה, עובדת בענף היי-טק מצליח, ויש לה השקפת עולם ברורה: הדתיים נחמדים, סימפטיים, היא לא נגדם וגם לא בעדם. שניחו לה. היא אינה מפריעה להם, שהם לא יפריעו לה, ברוח המשפט הישראלי הכי שחוק במזרח – התיכון: אני מכבדת דתיים, אבל מרחוק. אבל מה לעשות שבעלה רענן מאור האקדמאי המבריק, שהחזיק גם הוא באותה דעה, התחיל למסמס את התזה הסימפטית הזו, ובמשך חודשי האבטלה שלו התחיל להיחשף לרוי חוכמת הגמרא.

והכיפה? הו, הו. הכיפה העקשנית הזו, אינה רוצה לרדת לו מהראש. תדעו, שזוג אקדמאיים איכותי, אינו מנהל שיחה בצעקות. לשיחות ביניהם יש קוד מתון ועדין משהו. הוא מנוסח גם בלשון גבוהה ונקיה.

"תשמע" אומרת לו ניצנית "אני מוכנה איכשהו לסבול את הכיפה הסרוגה הקטנה שעל ראשך, אבל אל תסחף לי גם לציציות... זה ממש מזלזל משונה החוטים האלה". והוא עונה לה: "יקירתי, עד כמה שהספיקותי להבין, יהדות זו עסקת חבילה. אם מדובר פה באמת, אז אי אפשר לקחת רק חצי ממנה. חצי מן האמת – זה שקר מוחלט, כך שאינני יכול להבטיח לך שמחר לא אלבש ציצית".

"נו טוב", היא עונה, "אני רק מקווה שאחרי שתחזור בתשובה לגמרי לא תתחיל להכריח גם אותי לקיים מצוות. אני רגישה מספיק כדי לא לכנות את מה שעושים לך כמיסיונריות, אבל זכיתי להכיר את יושרך האישי, את כושר שיפוטך, ואני בהחלט מעריכה את צעדיך..."

הזוג החביב ניהל אורח חיים ברמת חיים גבוהה, אך לא זכה לפרי-בטן. אולם, בשלב מסויים ניצנית החלה לחשוב על גירושין, בלי לריב, לבצע חלוקת רכוש ברוח טובה וגט רזיו. "לא נורא", היא רמזה לו. אבל רענן לא היה מוכן: "את אשתי היקרה לי. לעולם לא אוכל לחיות בלעדייך. את טובה ורגישה, ואין לי ספק שניישר קו עוד מעט. תהיי סבלנית. את אולי לא מבינה, ולא

מליובאוויטש, כי זהו היה גוף החטא שלהם. ההתקרבות האמיתית אל ה' צריכה להיות ע"י קיום המצוות בעולם גשמי ובגוף גשמי. ב"מי שילוח" מביא המחבר, רבי מרדכי יוסף, את ה"נוסחא" כיצד צריכה להיות אותה קרבה אל ה'. זו, לדבריו, צריכה להיות מאוזנת. איזון בין יראת ה' לבין אהבת הבורא. בניו של אהרן הפרזיו, לשיטתו, באהבתם את ה', ובכך הביאו כלייה על עצמם. באופן שונה מסביר רבי שמשון רפאל הירש. לשיטתו, חטאם היה בכך שחשבו את עצמם קרובים לה' יותר מכפי שהיו במציאות, ומתוך זה הם האמינו שהם יודעים מה רוצה ה', ועשו את המעשה בלי שיוורה להם לעשות כן.

ויאמר ד' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקודש מבית לפרכת אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת (טז, ב). נצטווה משה רבינו לומר לאחיו קדוש ה': "אל תבוא בכל עת אל הקודש, שלא תמות. וכשתבוא תעשה כך וכך, שאם לא תעשה כן – תמות!" ותמוה: האם אהרן זקוק לאזהרה זו, לאיום זה? האין די לו בעצם הציציות?

והתשובה: לא זו בלבד שזקוק הוא, אלא שבאים עצמו אין די! הסמיכו הכתוב למיתת בניו, כאותו רופא המזהיר את המטופל: "אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, שלא תמות כדרך שמת פלוני!" (רש"י). איום מוחשי, והתראה חיה מלווה בהדגמה.

משתאים אנו, כי איננו יודעים כוחו של יצר הרע! כשתוקף הוא, מתבלעים כל החושים ונשכחות כל ההשגות, הכל פרח ואיננו. "בשעת יצר הרע, אין היצר הטוב נזכר". (נדרים לב ע"ב) רק דבר אחד יכול לעצור ולמנוע, להועיל ולעזור: "הווי מחשב שכר עבירה כנגד הפסדה". הידיעה כי "אחרי אכלו ואחרי שתה, יגרס השופט בחצץ שיניו". לדעת שמעולם לא הרוויח אדם מעבירה, ומעולם לא הפסיד אדם ממצוה! אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (שם יח. ה').

פתאום הוא חוזר, בעלה היקר, עם כיפה על הראש. היא גיחכה. היא ייחסה את זה לעובדה שהוא מסתובב סביב לזנב של עצמו, מחפש כיוון ומשענת. נו טוב, אז הוא מצא לו פינה חמה ונעימה בבית הכנסת השכונתי, שם נערכים להם שיעורי תורה על ידי רב השכונה. זה יעבור לו, היא חשבה. יום יומיים,

גורם לי צער. הצניעות. שיער פזור לאישה זה נורא, זה מפגע. זה מקלקל עיניים. זה פוגם. כך לא מסתובבת ברחוב בונה של מלך. אין לי ברירה בתי ניצנית, אם את לא רוצה לכסות את השיער שלך מרצונך, אז אני אעזור לך להיפטר ממנו. תביני אותי, אני אוהב אותך, ורוצה רק בטובתך, ולכן אני נאלץ להכריח אותך להיפרד מהשיער... כך אומר לי האב שבשמים".

דמעות נקוו בעיניו של רענן. "רענן בעלי האציל, אינני יודעת אם אשאר בחיים אחרי המחלה האורורה הזו, אבל דבר אחד נוסף נותר לי לעשות למענך ולמען הקב"ה. שיערי עדיין לא נשר מן הטיפולים... ובעודה מדברת לקחה ניצנית מספרים והחלה לגזור את שערותיה "ואם ירחמו עלי מן השמים, אגדל שיער חדש ואחביאהו מתחת לכיסוי ראשי". אנחנו עשר שנים מאחרי הסיפור הזה. ניצנית הבריאה לחלוטין וברוך השם נולדו למשפחת מאור שלושה ילדים.

רענן הוא אברך כולל מבריק ומגיד שיעורים ברחבי העיר. חידון. וממה מתפרנסת ניצנית? יש לה חנות גדולה ומצליחה במרכז העיר לכיסויי ראש, וברקורד שלה עשרות רבות של נשים, שנכנסו לחנות גליוות ראש, ויצאו צנועות להפליא. היא מספרת להן את סיפורה האישי והוא פועל את פעולתו. פעמים היא הבריאות זו מחלה ממארת ופעמים, אין דבר מבריא יותר ממחלה ממארת.

כשם שהשמן גנוז בתוך הזית – כך גנוזה התשובה בתוך העבירה. (רבי דב בר ממזריץ).

כי בענן אראה על הכפורת (טז, ב). הצדוקים היו טועים בדברי הכתוב והיו שמים את הקטורת על המחתה מבחוץ ורק אז היו נכנסים לפני לקודש הקדשים, ואין הדבר כן אלא "ונתן את הקטורת על האש לפני ה'" (טז, יג) ואמרו חז"ל (יומא יט, ב), מעשה בצדוקי אחד שהתקין מבחוץ והכניס, ביציאתו היה שמח שמחה גדולה, פגע בו אביו אמר לו בני אף על פי שצדוקין אנו מתיראין אנו מן הפרושים, אמר לו כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה כי בענן אראה על הכפרת אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו עכשיו שבא לידי לא אקיימנו, אמרו לא היו ימים מועטין עד שמת והוטל באשפה והיו תולעין יוצאין מחוטמו.

מספיק מאמינה, אבל אנחנו זיווג משמים, ואהבה מוצקה כמו סלע לא מפזרים כמו אבק סתם כך".

והמילים החמות הללו, שנבעו מלב אוהב וטהור פרטו על נימי הרגש. גם היא אינה רוצה לוותר על בעל מיוחד טוב לב כזה. הסבלנות ניצחה, כי סבלנות תמיד מנצחת. ניצנית הסכימה לשמור שבת. לא בישול, לא הדלקת אור, וכמובן לא נסיעה. היא התרגלה מהר מאוד לשקט המרומם והחודר של קסם השבת.

אחר כך טהרת המשפחה.

אחר כך למדה לברך.

באמת הישגים ראויים לציון.

רק על דבר אחד היא עמדה בתוקף. "אינני מסוגלת לשים על עצמי כיסוי ראש. שהקב"ה יקבל אותי ככה, כמו שאני, עם השיער הטבעי היפה והמיוחד שהוא נתן לי. הוא מבין, הוא יסלח. אתה אומר שהוא אבא רחום וחנון, אז אבא סולח לבתו על שובביות קטנות... אינני יכולה להיפרד מן השיער... הוא יפה כל כך".

וכאן היא הייתה באמת עקשנית גדולה. שנה ועוד שנה, שומרים שבת, שומרים הכל, אבל ניצנית בלי כיסוי ראש. זה הפך כמעט לאידיאולוגיה אצלה. שש שנים אחרי הנישואין, הבית יהודי, השבת יפה ואצילית, זרע של קיימא? אין. כיסוי ראש? אין. ואז האסון.

ניצנית התמוטטה בחדר הרופא. המחלה הנוראה מקנת בה בדם.

"אני נורא מצטער, גב' מאור", אמר פרופ' אחיקם שנהב, "את תיקלעי למצב לא נוח מבחינתך. אחרי הטיפול הכימותרפי שייעשה בך, השיער שלך ינשור. צר לי, אני רק יכול לעודד אותך שהמחלה שלך אומנם לא פשוטה, אבל סיכויי ההחלמה הם בהחלט סבירים".

ניצנית מאור נכנסה לטיפול הראשון.

כשהם חזרו לביתם הגדול והריק, היא אזרה אומץ.

"רענן, אני לא טפשה. אני יודעת בדיוק מה קרה כאן. אבא שבשמים מדבר אלינו, הוא – בעיקר הוא מדבר אלי. הוא פונה אלי ואומר: ניצנית שלי, אני כל כך אוהב אותך, את הבת הכי יקרה ונפלאה שלי. חזרת בתשובה, עם כל כך הרבה התחשבות בבעלך, בסבלנות עלית בסולם הרוחני צעד אחר צעד. אני כל כך מרוצה ושמח ממך. אבל רק דבר אחד

ולפי זה ביאר את מה שכתוב ביחזקאל (מו, ט) "ובבוא עם הארץ לפני ה' במועדים הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער נגב והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפונה לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי נכחו יצא", ואף כאן הקפיד ה' יתברך שלא יראה את אותו השער ב' פעמים, פן ישוה בעיניו לשער ביתו ולקירות ביתו. כי גדול כח ההרגל וצריך כל הזמן לחדש את עצמו כדי שיהא לו את ההתלהבות וההתרגשות הראשונה בכל פעם וכאילו הכל חדש בעיניו.

בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר בן בקר לחטאת (טז, ג). מובא ב'שי לתורה' (יוהכ"פ עמ' שלו) הנה יל"ע מדוע אנו אומרים "ונשלמה פרים שפתינו", והרי קרבן של פר הוא דבר נדיר ביותר, בחג הסוכות, או ביום הכיפורים, או פר של כהן גדול, ואילו בכל השנה רוב הקרבנות הם של כבשים, וא"כ מן ההגיון היה שבתפילתנו נאמר "ונשלמה כבשים שפתינו".

הגאון מטשעבין זצ"ל אמר בשמו של המהרש"ם מבערוזאן זצ"ל בביאור הענין: אם בין כך אין אנו אומרים זאת אלא רק בפה, אנו מבקשים על הקרבן הגדול ביותר.

ובענין זה הוסיפו בגליון דברים של טעם בדרך צחות מספרים על עני ואביון, שניגש לקבר רשב"י בדמעות ובכה במר נפשו, פנה אליו אחד הנוכחים ושאלו לפרש בכיו, נענה והשיב שהוא זקוק בדחיפות לסכום של חמש מאות דולר, והגיע לבקש זאת מהקב"ה. ויהי כשמעו כי כן דחף לידי סכום זה, וביקש ממנו להסתלק מהמקום, ונימוקו עמו: הרי כולנו עומדים כאן ומבקשים על רבבי רבבות דינרי כסף וזהב, ואם אתה מבקש דברים קטנים כאלו, הנך מוריד את כל המחזירים.

ובודאי שזה הלצה בעלמא, אך המוסר השכל מזה הוא, שאל לו לאדם לקמץ בבקשותיו, ובמקום לבקש על מתנה קטנה יבקש על מתנות גדולות ורבות, והלא לה' הארץ ומלוואה.

וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל (טז, ז). מובא ב"הוגדת", ידוע שהחפץ חיים נהג לסובב בעיירות ולמכור את ספריו. לימים יסד את ישיבת ראדין וחזיר את "ליקוטי הלכות" על קדשים ו"משנה ברורה" ועוד. מכיוון שלא היה סיפק בידו למכורם בעצמו

למד מכאן הגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל לימוד נורא, שחייב אדם לפשפש ולמשמש במעשיו לבדוק אם דרכו בעובדת ה' נכונה, ושמא ח"ו כל דרכו בשקר יסודה, וטועה בזה. בחושבו כי דרך זו היא הרצויה להקב"ה, ובאמת כל מה שעמל וטרח לא היה אלא כדי להעמיד ולקיים את טעותו, ואע"פ שהוא שוגג וכונתו היתה לשם שמים, אבל מוטל עליו לחקור ולהתבונן בכל עת אם דרכו נאמנה אם לא.

ולכן אף שהצדוקי מסר את נפשו על טעותו, והיה בטוח בצדקת דרכו, בכל זאת נתבע על מסירות נפשו בעונשים חמורים, כי היה עליו להתבונן בדרכו אם היא טובה או לא.

הסבא מנובהרדוק זצ"ל התבטא פעם שאין שבע שעות שהוא לא מעביר לאור מחשבתו את כל שיטתו ודרכו במוסר, והאם לא החטיא את מטרת האמת.

כי בענן אראה על הכפורת (טז, ב). אמר הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, (פניני מרבתינו ארוי הלבנון) בגמ' יומא (יט:): שהצדוקים היו נותנים את הקטורת על האש מבחוץ וכך היו נכנסים לפני ולפנים, דדרשו את הפסוק "ואל יבוא בכל עת וגו'", דאל יבוא בכל עת אלא בענן, אך חז"ל דרשו דמתקן הכל לפני ולפנים.

והביאור בזה הוא, כי הצדוקים אין להם מושג מגודל אהבת ה' ולכן הצריכו ליכנס לפני ולפנים רק עם ענן, מה שאין כן אנו עמו ישראל הקרבים אל ה', נכנסים בלי שום ענן.

ואל יבא בכל עת אל הקדש (טז, ב). כתב רש"י, ולפי שגלוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא.

למד מכאן הגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל כמה כוחו של ההרגל, שמי לנו גדול מאהרן קדוש ה', אשר טרם יכנס לפני ולפנים הרי הוא פורש ז' ימים פרישה של קדושה, ואע"כ הוזהר בכל חומר הדין שלא יבוא בכל עת אל הקודש, כדי שלא ירגיל לבוא. כי ההרגל יכול לכבות את כל התרוממות ורגשות האדם מכל רגש של קדושה.

והביא את דברי היעב"ץ באבות (א, ד) שבטבע האדם לקוץ דברים בהתמדתם ויבואו לבוז המלמד והתורה עצמה, ולכן אמר התנא שאל יאמר אדם כבר שמעתי דבר זה פעמים רבות, אלא הוי שותה בצמא את דבריהם כאילו לא שמעת מעולם.

הדור שבאו להתרימו לצרכי הכלל. פעם בא אליו רבי ישראל מסלנט ואמר לו כך: "הקטרת הקטורת בבית המקדש היתה עבודה חשובה מאד והיתה משפיעה עושר על הכוהנים המקטירים. לעומת זאת, מפרש רש"י על הפסוק: "ונתן את הקטרת על האש... ולא ימות", שאם הכהן לא הקטיר כתי קונה, הוא חייב מיתה. מכאן נלמד אפוא, שיש צד שווה בין העשירות לקטורת. כשם שבקטורת אם לא השתמשו בה כדין, נענשים על כך בעונש מיתה, הוא הדין בעשירות. אם מנצלים אותה למעשים טובים, היא מביאה את האדם למעלות גדולות, אך אם אין מסייעים לזולת בעושר, הופכת העשירות לרועץ ומורידה את האדם לשאול". כיצד אנחנו מסתכלים על החיים...

וכן יעשה לאהל מועד השוכן איתם בתוך טומאתם (טז, טז). רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא, בעל ה"אוהב ישראל", נסע פעם לעיר אחת. בני המקום התכוננו כראוי לקראת בואו של האורח החשוב והכינו לו שני מקומות אכסניה, ומסרו לו הבחירה היכן יתאכסן. שני המארחים היו נגידיים ובעלי שם, לשניהם דירות מרווחות ונאות, אלא שעל אחד מהם ריננו שתוכו אינו כברו וקופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, אלא שעניי היה ובעל מדות טובות. השני לעומת זאת, היה רחוק מעבירות, אלא שהיה בעל גאווה. בחר הרב להתאכסן אצל הראשון והסביר: "מצינו בגמרא בסוטה, שהקב"ה אומר שאינו יכול לדור יחד עם בעל גאווה במדור אחד, ואם הקב"ה כביכול אין לו שם מקום, כל שכן אני. אך הראשון, אף על פי שיש בו עבירות, הרי מפורש בתורה "השוכן איתם בתוך טומאתם", ואם הקב"ה כביכול יש לו שם אכסניה, ודאי שגם אני יכול להתארח אצלו."

ובא אהרן אל אהל מועד (טז, כג). מובא בגליון במחשבה תחילה "להוציא את הכף ואת המחטה שהקטיר בה הקטורת לפני ולפנים" (רש"י). הבעש"ט הק' בימי נעוריו, רצה לקיים שימוש תלמידי חכמים בגופו ולכן נסע אל הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש זצ"ל. בהגיעו, הכין הבעש"ט כוס קפה והגיש לו בעת לימודו. לאחר שסיים רבי יצחק את שתיית הקפה, הגיע הבעש"ט ולקח את הכוס הריקה חזרה. תימה רבי יצחק ושאלו: מילא בפעם הראשונה קימתי מצות שימוש חכמים

העסיק סוכנים שיסתובבו בעיירות וימכרו את הספרים ויתחלקו ברווחים. ואולם דרישה אחת דרש מהם החפץ חיים כחלק מהעסקה: בכל מקום שיבואו שם, יעלו וידרשו בענייני שמירת הלשון וזהירות הדבור, שמירת הזמן הגיע אחד הסוכנים, לעורר ולחזק. יום אחד הגיע אחד הסוכנים, יהודי נכבד ויקר, בר אוריין, והביא עמו את הפדיון ממכירת הספרים, והודיע על התפטרותו... מדוע – תמה החפץ חיים – הלא יש בזה זיכוי הרבים גם בספרים וגם בדרשות וגם מתן שכרה בצידה?! השיב המפיץ: "אמת נכון הדבר, אבל איני שלם עם עצמי, שהרי הכתוב אומר "התקוששו וקושו" (צפניה ב-א) ודרשו חז"ל: "קשוט עצמך תחילה ואחר כך קשוט אחרים" (בבא מציעא קז) ומכיון שעפ"י ההסכם חייב אני לדרוש בכל מקום אודות שמירת הלשון וניצול הזמן ו"לב יודע מרת נפשו", האם מנצל אני את הזמן כראוי? האם שומר אני את פי ולשוני כנדרש? ואם איני מושלם בזה הכיצד אוכל לדרוש זאת מאחרים? על כן החלטתי להתפטר..." השיב לו החפץ חיים: "אכן כשהשנים כתיקונם בודקים בשמים כל מצוה, בוחנים כל מעשה טוב, דנים האם ראוי אתה להוכיח, אבל כשיש שריפה, והאש משתוללת, יש למהר ולכבותה, יהיה מי שיהיה ואיך שיהיה, יכירו לו טובה על כך".

וכפר בעדו ובעד ביתו. מה עניין ביתו, הרי הכהן בא להתפלל על עצמו ועל העם כולו? אלא מפרש רבי שמשון רפאל הירש, שאין לתאר כהן גדול בלא בית, בלא נישואין ובלא אישה, שהרי הכהן הגדול מבטא עבור העם אידיאל מוסרי, הוא משמש דוגמא להתנהגות, ועליו להיות מודל לחיי משפחה שקטים, רגועים ומוסריים.

ושפך את דמו וכסהו בעפר. אומר השד"ל, "וכסהו בעפר", כדי שלא יישאר דם, שכן לו נשאר דם על הקרקע, עשויים לטעות ולחשוב שדם אדם הוא, ועלולים גם לחשוב, שבארץ ישראל הקדושה, נשפך ח"ו דם נקי.

ונתן את הקטרת על האש לפני ה' וכסה ענן הקטרת... ולא ימות (טז, יג). בפטרבורג, בירת רוסיה, התגורר יהודי עשיר אחד, שכגודל עושרו כך גודל קמצנותו. הוא היה קופץ את ידו לכל דבר צדקה ולא נשא פנים גם לגדולי

הגיעו לחווילתו של העשיר, והורה לעני לשם הדרך לחדר האמבט. בהוראתו הובאו לשם בגדים נאים ונעליים חדשות. פנה העשיר לטרקלינו, הסב בכורסתו והמתין להופעתו של המשרת החדש, למסור לו את הוראותיו ולבחון את תועלתו.

פשט העני את בלואי סחבותיו ובחן בעניין את הבקבוקונים הקטנים שניצבו על המדפים, פתחם וריחרח את תוכם. נחיריו התרחבו בהנאה: בכל אחד מהם היה בושם נפלא! מיד הבין לכוונת האדון. מיהר ושפך את בקבוקוני הבושם על גופו, על שכבות הלכלוך וגלידי הרפש, ומדד את הבגדים הנאים שהתאימו לו להפליא. פתח את הדלת ופסע אל הטרקלין מוקף עננת צחנה מבושמת, רפש מעורב בתמרקים... עיווה העשיר את פניו וזינק אל החלון, לשאוף אוויר צח. בקול חנוק קרא: "מדוע השחתת את התמרקים היקרים בעודך מסואב ומטונף? שטוף מעליך את הזוהמה תחילה, מרק את הלכלוך. סרק את דבלולי שערותיך, ואחר כך תתייפה אם תרצה".

זהו שאמר הכתוב: "סור מרע – ועשה טוב", (תהילים לז. כז). בזה הסדר ובזו ההדרגה. וזהו שנאמר: "רחצו, הזכו. הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני, חידלו הרע!" (ישעיה א. טז). וזהו שנאמר: "לפני ה'", "לפני שאתם מבקשים להתקרב לה' ולהוסיף בקדושה, "תטהרו", תתנקו מהמעשים הרעים ומהמידות המגוננות, שלא תהיו בבחינת "טובל, ושרץ בידו" (תענית טז ע"א).

וכל נפש אשר תאכל נבלה וטרפה (יז, טו). באסיפה גדולה שהתכנסה בעיר ורשה, בה דנו בענין גזרת השחיטה שבקשה הממשלה להפיל ולאמרו את השחיטה היהודית, אמר הרבי מסוכטשוב: "בפרשת אחרי נאמר וכלנפש אשר תאכל נבלה וטרפה... מדוע לא נאמר וכלאיש אשר יאכל אלא וכלנפש?" שכן בשעה שאדם אוכל חלילה נבלות וטרפות, לא רק גופו מתמלא מהן אלא גם נפשו, כפי שפירש הרמב"ן שהאריך על הטמטום שמאכלים אסורים גורמים לאדם. ולכן צריך לעמד בכל תקף כנגד הגזרה הנוראה, שלא תטמטם את הנפש".

כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו (יח, ג). מובא במדרש

כשהבאת את הקפה, אולם איזו מצוה יש בלקיחת הכוס חזרה לכיור?! נענה הבעש"ט ואמר: הנה מצינו בתורה הקדושה שאהרן חוזר חזרה ונכנס אל אהל מועד בשנית, רק כדי לקחת שוב את הכף והמחתה שהותיר בקודש פנימה. ולא זו בלבד, אלא שטרם כניסתו, הוא טובל ומקדש ידיו ורגליו. הרי לנו שזו עבודה לכל דבר. התפעל רבי יצחק מתשובה זו ואמר: אם יודעים אתם ללמוד כל כך טוב, אני הוא זה שצריך לשמש אתכם...

כי ביום הזה יכפר עליכם מבואר ברבותינו ז"ל שעשיית תשובה היא כעין נתינת צדקה, וכמו שמוטל על כל אדם לתת מעשר מכל מה שיש לו ותשעה חלקים נשארים אצלו, כן בתשובה, האדם הרוצה לחזור בתשובה ואין בו כח לשוב על כל חטאיו, אז מוטל עליו לשוב על חלק עשירי ממה שצריך ותשעה חלקים יעזרו לו מן השמים, אבל קודם כל צריך הוא להתחיל בחלק האחד שלו.

וזה מרומז כאן בכתוב, רבינו רבי שאול בראך זצ"ל הרים ידיו למעלה והתחיל למנות באצבעותיו בקול את מספר המילים, כי, ביום, הזה, יכפר, עליכם, לטהר, אתכם, מכל, חטאתיכם, הם תשעה תיבות אלו הט' מן השמים יעזרו לכם, אבל 'לפני ה' לפני שיטהרו אתכם מן השמים, 'תטהרו' אתם בעצמכם תעשו תשובה על חלק.

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ד' תטהרו (טז, ל). הגאון רבי אברהם הכהן זצ"ל מספאקס הסביר בכך את דברי הפסוק: ואמר: כפרת יום הכיפורים וטהרתו, תלויה בהכנה אליו. אם "לפני ה' תטהרו", לפני התייצבותכם לפניו ביום קדוש זה, אזי יטהר אתכם ויכפר עליכם! והסמיק לכך משל נפלא.

משל לעשיר, שריאה עני מתגולל באשפתות, שדוף ומזה רעב, לבוש קרעים ומגודל שער פרא. נכמרו עליו רחמיו. אמר לו: "התיאות לעמוד לפני לשרתני, וכל מחסורך עליו קורת גג לראשך ואוכל לשובע, ושני דינרי זהב לשבוע". נצצו עיני העני, ורץ לחבק את מטיבו ואיש חסדו. נסוג האדון לאחור בהבעת סלידה, כי היה העני מזוהם ומרובב ברפש וסחי וחלאה. אמר לו: "המתן מעט ובוא עימי לביתי, הכנס לחדר הרחצה, יביאו לך בגדים כמידתך, ואז תתייצב לפני".

הלך העשיר לביתו, והעני שומר מרחק נאות.

ההליכה לטרטיאות ואצטדיאות, שאלו דברים שהם בטבעם של הגויים, ועל זה הזהירה התורה שלא ללכת בחוקותיהם.

והביא את דברי הנודע ביהודה (יו"ד תניינא, י) שהשיב לשאלת עשיר אחד אשר זכהו השם בנחלה רחבה ויש לו כפרים ויערות אשר בהיערות תרמוש כל חיתו יער, אם מותר לו לילך לירות בקנה שריפה לצוד ציד. ואחרי הפלפול בצדדי הלכה כתב הנוב"י, ואמנם מאד אני תמה על גוף הדבר ולא מצינו איש ציד רק בנמרוד ובעשו ואין זה דרכי בני אברהם יצחק ויעקב, ולכן השומע לי ישכון בטח השקט ושאנן בביתו ולא יאבד זמנו בדברים כאלה.

וננסה להגיד לגוי נקודה כזאת במעשה של צידת חיות מפאת איבוד הזמן, לא יביט עליך משתומם ולא מבין כל הדיבור הזה, אולי יהיה לו השגה מצד צער בעלי חיים, אבל לא במניעת הצידה מצד איבוד הזמן, כי זהו החוק שלהם לאבד את זמנם לריק.

את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם וגו'. ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וגו' (יח, ג-ד) יש לבאר מדוע בתחילה כתבה התורה את המשפטים קודם החוקים, ובפסוק השני כתבה את החוקים קודם המשפטים.

וביארנו בעלי המוסר, שאף המשפט שאדם מבין בשכלו איך להתנהג, הוא דוקא לאחר שידוע שהוא חוק, ואם לא היה חוק אף שכלו לא היה מבין מה צריך לעשות, וכמו שאמרו "הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו" (אבות ג, ב), ואף שכל בר דעת מבין שאסור לגנוב ולהזיק את חבירו, אבל למדונו חז"ל שלולי מוראה של מלכות היו נכשלים בכך, משום שיותר קל להבין בשכל רק לאחר שידוע שהדבר אסור מצד החוק, ואז שכלו מצליח להבין ולשמור על החוק.

וכמו כן בכל אזהרות התורה יש לדעת שהכל חוק מאת הבורא, וכשהאדם יודע שחייב לקיים את החוק, יכול הוא להבין אף בשכלו את המשפטים שבתורה (וע"ע באבן ישראל דרשה י מה שכתב בזה מרן הגרי"ס זצ"ל).

את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם (יח, ד). יש לבאר מדוע במשפטים כתוב "תעשו", ובחוקים כתוב "תשמרו". ביאר זאת בעל הקיצור שו"ע (אפריון עה"ת) עפ"י דברי

רבה, אמר רבי ברכיה, אמר הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור לישראל כשהייתם במצרים הייתם דומין לשושנה בין החוחים, עכשיו שאתם נכנסין לארץ כנען היו דומין לשושנה בין החוחים ותנו דעתכם שלא תעשו לא כמעשה אלו ולא כמעשה אלו.

ביאר זאת הגאון ר' חיים זייציק זצ"ל באופן נפלא, יש תכונה בנפש האדם שהוא מטבעו איש מלחמה, ואם הוא נפגש בהתנגדות למעשיו ודעותיו, הוא הולך ומתחזק בעקשנות בדעתו ובהשקפתו, ואף יכול למסור את נפשו למען דרכו. והניסיון הוכיח שהרבה מן הגבורים והמנצחים, בשובם מן המלחמה עטורי כבוד והם חוזרים לחיי שלווה, הם מאבדים את כל מעלתם. כי כל גבורתם היתה כשהם היו במצב של מלחמה וזה חיזקם ולאחר שנגמרה המלחמה אינם מצליחים באותה מידה כמקודם.

ואמרו חז"ל (מדרש רבה שיר השירים, ד) אמר הקדוש ברוך הוא בחורבנה העמידה לי צדיקים, ובבנינה העמידה לי רשעים, בחורבנה העמידה לי צדיקים, דניאל וחבורתו, מרדכי וחבורתו, עזרא וחבורתו, בבנינה העמידה לי רשעים, כגון אחז וחבורתו, מנשה וחבורתו, אמן וסייעתו.

וזה משום שהשלוחה גורמת להחלשת ערכי הנפש ולכן היא העמידה רשעים, ואילו הגלות שהיה צער וקושי הצליחה להביא לידי עזות של קדושה והתעלו ועמדו בה צדיקים. ולכן הזהיר הקב"ה את בני ישראל שיהיו דומים לשושנה בין החוחים, וכמו שהתגלו בכל אומץ וטהרת לבם בשעת השעבוד במצרים, שהיו במצב של גלות וקושי, כן מתחנן לפניו הקב"ה שגם כשיבואו לארץ ישראל אל המנוחה ואל הנחלה, שימשיכו להיות כשושנה בין החוחים, וימשיכו בעזות הקדושה שבהם ויפרשו מכל תועבות.

כמעשה ארץ מצרים אשר ישב תם בה לא תעשו וגו' ובחקתיים לא תלכו (יח, ג). כתב רש"י, מה הניח הכתוב שלא אמר, אלא אלו נמוסות שלהן, דברים החקוקין להם, כגון טרטיאות ואצטדיאות.

ביאר זאת המשגיח ר' ירוחם ממיר זצ"ל, כמו שאצל ישראל יש משפטים ויש חוקים, גם אצל הגויים יש דברים שהם עושים עם טעם, אבל יש דברים שהם כ"חוק" אצלם, והם דברים החקוקים להם אשר הם לא טעם ומהלך, אלא בעצם מהותם וטבעם, וזה

הרמב"ם (שמונה פרקים, ו) שהביא כי מחכמי הגמ' נראה שמי שנפשו מתאוה לעבירה והוא כובש את יצרו הוא יותר גדול ממי שנפשו נוטה אל הטוב, והפילוסופים אמרו כי מי שנפשו נכסף אל הטוב, יותר מעולה ממי שמתאוה אל הפעולות הרעות אעפ"י שהוא מושל בנפשו. וכתב הרמב"ם שאין ביניהם מחלוקת ושתי הדעות אמת, כי הפילוסופים מדברים במצוות השכליות שהשכל מחייב לעשותן אפי' לא היו נכתבים בתורה, ובאלו יותר טוב שלא יתאוה הנפש כלל אליהם, וחז"ל עוסקים ממצוות השמעיות שאין השכל מחייב אותן, ובאלו יותר מעולה מי שנפשו חושק אליהם והוא כובש את יצרו, וכמו שאמר רשב"ג לא יאמר אדם אי אפשי לאכול בשר בחלב, אי אפשי ללבוש שעטנז וכו', אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גור עלי על כך, והם מצוות השמעיות.

ולכן אצל המשפטים שהם המצוות השכליות נאמר בהם "תעשו", כלומר יהיו אצלכם בבחינת עשייה, שאפ"י לא הייתי מצוה אתכם הייתם עושים, אבל את חקותי שהם המצוות השמעיות.

ושמרתם את חוקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה). ותירגם אונקלוס שעל ידי כך יחיה לחיי עולם הבא. כתב החפץ חיים בספר דבר בעיתו (פרק ג) ידוע מה שאמרו חז"ל שרמ"ח מצוות עשה שבתורה הם כנגד רמ"ח אבריו. וכמו כן הם כנגד רמ"ח אברי הנפש שבאדם.

וכדי להחיות את כל אברי הנפש הרוחניים האלה נתן לנו הקב"ה רמ"ח מצוות עשה, והם מחולקים גם כן על האברים, ויש מצוות התלויות ביד ויש מצוות התלויות ברגל וכהנה ככל אבר ואבר, שכשאדם מקיים איזה מצוה ממצוות התורה באחד מאבריו, ניתן על ידי זה כח החיים באבר הנפש הטמון באבר ההוא להחיות אותו לנצח על ידי אור המצוה המאיר בו.

וזוהו מה שרמזה התורה בפסוק זה, ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה). ויש מצוות התלויות ביד ויש מצוות התלויות ברגל וכהנה ככל אבר ואבר, שכשאדם מקיים איזה מצוה ממצוות התורה באחד מאבריו, ניתן על ידי זה כח החיים באבר הנפש הטמון באבר ההוא להחיות אותו לנצח על ידי אור המצוה המאיר בו.

וזוהו מה שרמזה התורה בפסוק זה, ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה). ויש מצוות התלויות ביד ויש מצוות התלויות ברגל וכהנה ככל אבר ואבר, שכשאדם מקיים איזה מצוה ממצוות התורה באחד מאבריו, ניתן על ידי זה כח החיים באבר הנפש הטמון באבר ההוא להחיות אותו לנצח על ידי אור המצוה המאיר בו.

וזוהו מה שרמזה התורה בפסוק זה, ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה). ויש מצוות התלויות ביד ויש מצוות התלויות ברגל וכהנה ככל אבר ואבר, שכשאדם מקיים איזה מצוה ממצוות התורה באחד מאבריו, ניתן על ידי זה כח החיים באבר הנפש הטמון באבר ההוא להחיות אותו לנצח על ידי אור המצוה המאיר בו.

וזוהו מה שרמזה התורה בפסוק זה, ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה). ויש מצוות התלויות ביד ויש מצוות התלויות ברגל וכהנה ככל אבר ואבר, שכשאדם מקיים איזה מצוה ממצוות התורה באחד מאבריו, ניתן על ידי זה כח החיים באבר הנפש הטמון באבר ההוא להחיות אותו לנצח על ידי אור המצוה המאיר בו.

וזוהו מה שרמזה התורה בפסוק זה, ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה). ויש מצוות התלויות ביד ויש מצוות התלויות ברגל וכהנה ככל אבר ואבר, שכשאדם מקיים איזה מצוה ממצוות התורה באחד מאבריו, ניתן על ידי זה כח החיים באבר הנפש הטמון באבר ההוא להחיות אותו לנצח על ידי אור המצוה המאיר בו.

האושר שלו. אני מבין שאתה חי חיים מרים. אבל, אם תדע לקבל את החיים איך שהם, תוכל למצוא אושר אפילו מתוך תהפוכות החיים".

בסופו של יום, גישה ויחס הם חשובים ביותר. האם הדבר מונע את הכאב? עבור אי אלה, אכן כן. עבור אחרים, הכאב נשאר, אבל קבלתו קובעת שהם יודעים שהדבר מהווה חלק מתוכניתו של הקב"ה, וכזה, זה הופך אותו לנסבל ועם הזמן למקובל, ואפילו לדבר שאנחנו מתגאים בו.

ישנו סיפור הממחיש את הצדקת המאמין של גזירת ה'. הרב בערל כהן, תושב קרית צאנו בנתניה, רכש פעם כרטיס לוטו וזכה בסכום עצום. הוא היה רחוק מלהיות איש עשיר, והסכום שהוא הרוויח היוו ממש הצלת חיים עבור משפחתו. למרבה הצער, מזלו הטוב נמשך רק מספר ימים ספורים, כי פקידי הלוטו גילו שקרתה טעות, והוכרז על הזוכה הלא נכון. דבר אחד הוא לא לנצח, אבל לנצח ולהיאלץ בסוף לוותר, זהו דבר קשה מאוד. אשתו הייתה שבורה, ולא הפסיקה לבכות. רב ברל נשאר אדיש, רגוע ומלא בתחושת השמחה שתמיד אפיינה אותו - שמח בחלקו אמיתי. אחד מילדיו התקשה להבין כיצד אביו יכול לשמור על התנהגותו הנוכחית, למרות העליות והמורדות בחווית הניצחון ההפסד שלו. "איך אתה יכול להישאר שמח בזמן כזה?" הוא שאל את אביו. בדרכו הרגועה וקרת הרוח האופיינית שלו, ענה הרב בערל: "חז"ל מלמדים שכאשר אדם חייב מיתה, הקב"ה לעיתים מוריד אותו מעושרו, ומשאיר אותו עני בתמורה לחייו. הגמרא אומרת "עני חשוב כמת". אמנם הדבר עשוי להיות פתרון מעשי לאדם עשה, אך מה באשר לאדם עני לכתחילה? מה הוא יכול לעשות? באמת שאין לו מה להפסיד. מה איתו? אין לי כלום. אם אני חס ושלום חייב מיתה, אין לי דרך להימלט! הקב"ה היה מודע היטב ל"בעיה" שלי. לכן, הוא סיפק לי סכום כסף עצום, לזמן קצר; לאחר מכן, הפסדתי את הכל. עכשיו, אני יכול לחיות". איזו דרך משמעותית ומעוררת השראה להתבונן בהיבטים המטרידים של החיים. למשל בושה, היא גורם טיהור רב עוצמה, שמטרה את חטאיו של האדם. הוא אולי נהפך לאביון, אבל הוא חי כדי לדבר על זה. הבה, נחזור בשאלתנו המקורית: "איך ניתן לחיות "וחי בהם", לחיות

אשר יעשה אתם האדם וחי בהם (יח, ה). כתב בעל דגל מחנה אפרים, הפסוק כותב 'אשר יעשה אתם וחי'. אותיות המילה אתם הם גם אותיות המילה אמת. מי שעושה את האמת ליסוד חייו, מודה על האמת, מדבר אמת בלבבו, והולך בדרכי אמת מובטח לו שיתקיים בו 'וחי בהם' דהיינו שזה סגולה לאריכות ימים.

אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה). "וחי בהם" היא הוראה עבורנו, פי' הצדיקים כי המצוות צריכים לביא לנו שמחה וחיות "פיקודי ד' ישרים משמחי לב.

ניתן להביא אין ספור סיפורים של צדיקים שחיים של מסירות נפש התעלו על הכאב ועל העוני של חייהם, אבל איך הם עשו את זה? איך הם היו מסוגלים להצדיק את השמחה ועל עבודת ה' מתוך חיים של אומללות? ומה עם האדם שאינו צדיק, ואינו אלא יהודי פשוט, מאמין, ירא שמים (ברור שאדם כזה רחוק מלהיות "פשוט")? איך נסביר לו שחיי הסבל שלו פשוט "נעלמים" כשהוא עובד את ה'? ידוע שאחד החומרים שהשתמשו בו לבניית המשכן היה עור תחש. רש"י מסביר שהתחש הינה חיה שכבר אינה קיימת, ושהייתה קיימת רק לתקופה קצרה. התחש הייתה חיה צבעונית שהייתה "ששה ומתפארת בגווניו שלו".

אם התחש שולב במבנה המשכן, רכיב של התחש חייב להיות בנפשו של כל יהודי. מהו אותו רכיב? בפרקי אבות (ד: א) מלמדים חז"ל: "איזהו עשיר, השמח בחלקו". רש"י מסביר: בלי קשר לחלק שה' נתן לו, בין אם טוב ובין אם רע, בין אם הרבה ובין אם מעט, הוא מקבל את הכל בעין טובה. בעל ה"דברי ישראל" מציין שהאותיות המרכיבות את המילה "חלקו" כוללות את ראשי התיבות: ח'ם ל'ח, ק'ר, ו'יבש. האדם צריך להיות מרוצה בחלקו - ולא משנה מה הוא. התחש נמצא בתוך כל יהודי - "שש ומתפאר בגווניו שלו". לכל יהודי יש את היכולת הייחודית להיות מרוצה בחלקו, כי היבט של התחש שוכן בתוך כל יהודי.

חסידי של הרה"ק ר' שלום מקמינקא זי"ע התלונן על הצרות הנוראות הנראות כחלקו בחיים. אמר לו הרבי: "כפי שידוע לך, לויסקי יש בהתחלה טעם מר וצורב. אולם, כל מי ששותה מודע היטב לעובדה שהמשקה נותן לו הרגשה טובה, ולמעשה מגביר את רמת

רגעים אחר כך הוא כבר לא היה לידי. הגוף שלו היה, אבל במצב אחר לגמרי, כבר לא היה לו כלום בעיניי, הן היו ריקות. בתוך שניות הוא מת. מסכן. למרות שהצטערתי בשבילו שמחתי מאוד עלי, שנפל בחלקי להישאר חי. תמיד הייתי בר המזל... נכון הנסיבות שבהן הלך לעולמו עדיפות על הסוף של כל בני מינו, אבל עדיין, עדיף לחיות, לא? לזמן קצר היה לי לא נח עם הידיים על הראש, אבל זה נגמר די מהר. שוב, סידרו לי

טיול. דה לוקס. מסלול מיוחד הכינו בשבילי. הפעם מוליכים אותי אל מחוץ לעיר, פשש, טיול בהרי ירושלים. צהלתי כשזיהיתי את האוויר הירושלמי הייחודי. שאפתי מלוא ראותי מהשקט ההררי לאחר שעות הרעש, והרהרתי על הגורל הנפלא שלי בזמן שהרוח התאמצה לבדר את זקני... רגע השיא מבחינתי היה כשטיפסנו אל ראש ההר, היה ברור לי שאני בפסגת חיי. מעולם לא סבלתי מפחד גבהים, כך שלא נרתעתי מלהתקרב אל קצה הצוק האימנטי שנפרש תחת לרגלי. בגרון נטוי ובעיניים עצומות עמדתי שם וחמלתי על התאום שלי, לוואי והיה כאן עמי...

היי, מה זה?! למה אתה דוחף או--- ההתעופפות אל המדרון התלול פיזרה את אברי השעיר לכל עברי העזאזל...

הרעיון של הרש"ר הירש זצ"ל. ממשיך את 'הגורל' שנעשה בין שני שעירים יום הכיפורים לבחירות שאדם מבצע בחייו. הגם ששניהם שווים, במראה בקומה בדמים ובלקחתן כאחד, תפקיד שני השעירים שונה במהות. מעת שבא הכהן הגדול וטורף בקלפי, הוא מכריע גורלות. משוויון מוחלט דרכי שני השעירים נפרדות, פונה כל אחד לכיוון אחר לביצוע תפקידו. האחד 'זוכה' שיוזה דמו בקודש הקודשים בקדושה ובטהרה. והאחר נשלח לטיול בנוף עוצר נשימה... לפרק זמן הוא חושב שמזלו שפר עליו... וכשהסימון נופל לו הוא כבר מתפקד 'כשוחד' לסיטרא אחרא.

אני דווקא התחברתי דרך ההצצה הדמיונית 'למוחו של התיש' לחוסר היכולת לחזות את העתיד, למדתי על הפער בין מה שנדמה שקורה לבין מה שקורה בפועל. הבנתי שבאמת אין לי שמץ של מושג. לא מה נכון לי, ובטח לא מה נכון לאחרים. משעיר יום הכיפורים ניתן ללמוד שתפיסת המציאות של

חיים של שמחה? הכל בראש שלנו. אנחנו מבינים שהקב"ה מנהל את עולמו בדרך מסוימת. הוא לא מחויב לנו. אנחנו מחוייבים לו. אם נשמור על הלך רוח תקין, אמונתנו בה' תהיה איתנה ובלתי מעורערת. ברגע שנגיע לרמה זו, שמחנתנו לעבוד את ה' תהיה דבר טבעי. וחי בהם בגימטריא "הללו", זוהי היסוד היהודות ולהלל ובוזה הוא החיים האמיתיים.

הורי ילד אחד רצו לדעת מה יצא ממנו כשיגדל... הם שמו על השולחן מאה דולר, כרך של תלמוד בבלי, ובקבוקון וודקה, והחליטו ביניהם: אם הבן יקח את הגמרא - סימן שיהיה רב, אם יקח את הכסף - כנראה שיהיה איש עסקים, אבל אם יפנה לבקבוק ח"י- יהיה זה אלכוהוליסט...

הילד נכנס, שם בכיס את השטר, רוקן את הבקבוק והתיישב מתנענע ליד הגמרא הפתוחה. נעצו ההורים את עיניהם אחד בשני ואמרו בקול אחד: זה כנראה יהיה חב"דניק.

שיחה בין שתי השעירים של יום הכיפורים ותחושותיהן. יש לי תחושה שאני והתאום שלי יוצאים פעם נוספת לטיול. האמת, לא יזיק לי לשאוף עוד קצת אויר צח. בכלל בזמן האחרון נראה שמישהו החליט לחייך אלינו... זה לא מקרי, יש כאן יד נעלמה שמכוונת ומפנקת. ראשית העבירו אותנו דירה, דאגו לנו לאירוח נעים הכולל אוכל משביע ומקום לינה נקי ומרווח. ובנוסף באים לבקר אותנו לא מעט, בוחנים אותנו בחיבה... נראה שמשמש אכפת להם מאיתנו, הבודקים. גם היום, כשבאו לקחת אותנו 'לטיול היומי' באו לראות אותנו המוני אנשים.

עם כל הכבוד למחיאיות הכפיים וההתרגשות הזו סביבנו היו רגעים שזה כבר הפך למעיק, רק בגלל הנימוס ומתוך הכרת הטוב למה שעשו עבורנו עד עתה לא ברחתי. התחשק לי לזעוק באוזני כל המי לכל המי ומי שהתאספו שם 'שזה לא יפה' לתקוע כאלה מבטים נוקבים בפרצוף של מישהו אחר... הגענו. פתאום ידענו שנינו, התאום שלי ואני, שהיום זה אחרת. לא דברנו. הרגשנו. אני לא יודע אם זה היה קול הפעמונים שמשך את תשומת הלב, או ההמולה שנערכה בזמן ההגרלה, אבל המבט האחרון בעיניו של התאום שלי העיף לי את הדופק לשמיים.

מי שנמצא 'בפנים', בתוך הסיטואציה לא תמיד תואמת את מה שמתרחש בפועל. בנוסף, לא פעם הרגשתי 'קרבן', של יחיד ושל ציבור... אפילו 'שעיר לעזאזל'.. בהחלמה למדתי שאחוש שוב - אוף, לעזאזל עם ה... יש ביכולתי לתת לה משמעות נוספת - זה לעומת זה עשה אלוקים - כשעט שאז (גם היום. הרי כל 'העסק' הוא רק ליום) בכל רגע יכולתי לעוף לעזאזל, כך היום בכל רגע יש ביכולתי גם להיות הכי רחוק משם. ישנו אחד ולו מלוא הכח. בידו אפקיד רוחי...

וישנו סיפור מליצי אבל המסר כל כך נוקב,

קצב אחד, ששמר על חנותו. היה מופתע מאוד כאשר ראה כלב נכנס פנימה אל תוך החנות. הקצב ניסה להבריח את הכלב בכל מיני דרכים, אך הכלב חזר שוב לחנות...לאחר כמה פעמים כאלה, התקרב הקצב אל הכלב וגילה לתדהמתו פתק בפיו של הכלב. בפתק היה כתוב: "אתה יכול להכין לי בבקשה 12 נקניקיות וצלע אחת של טלה? הכסף נמצא בפיו של הכלב". הקצב הסתכל פנימה אל תוך פיו של הכלב, הפלא ופלא, היה שם שטר של 10 דולר. הוא לקח את הכסף והניח את הנקניקיות וצלע הטלה בתוך פיו של הכלב...הקצב היה כה מלא התפעלות, שהחליט לעקוב אחר הכלב (השעה הייתה שעת סגירה)...הלך הכלב לדרכו, ואחרי הקצב. לאחר זמן מה הגיעו למפגש מסילת רכבת. הכלב הניח את השקית על הרצפה, לחץ על הכפתור שבצד הכביש וחיכה עם השקית שוב בפיו. כאשר הרמזור התחלף לירוק חצה הכלב את הכביש, ואחרי הקצב...לאחר כמה דקות הגיע הכלב אל תחנת אוטובוס והסתכל על לוחות הזמנים... בשלב זה הקצב היה מלא התפעלות והערצה... הכלב בדק את לוחות הזמנים ולאחר מכן התיישב באחד למושב בתחנה. כאשר הגיע אוטובוס, הלך הכלב קדימה, הסתכל על מספר הקו וחזר בחזרה למושב שבתחנה... לאחר מכן הגיע אוטובוס נוסף. שוב הלך הכלב קדימה, הסתכל על מספר הקו, חזר בחזרה ועלה לאוטובוס... בשלב זה נשאר הקצב פעור פה. הוא המשיך לעקוב אחר הכלב ועלה לאוטובוס... האוטובוס המשיך לנסוע בעיר כמספר דקות. לאחר מכן יצא את העיר והגיע לפרברי העיר. במהלך הנסיעה הכלב הביט בנוף בהנאה. לבסוף הוא קם, הלך לעבר הדלת הקדמית, עמד על שתי רגליו האחוריות ולחץ על הפעמון...

האוטובוס עצר. ירד הכלב עם המצרכים בפיו והלך במדרכה, בעוד הקצב ממשיך לעקוב אחריו. לאחר מכן הכלב הגיע אל אחד הבתים, פנה אל השביל, הגיע אל המדרגה שבכניסה והניח את הקניות על המדרגה...לאחר מכן חזר אל השביל, רץ בחזרה לעבר הבית וזרק עצמו אל הדלת הראשית...שוב: חזר אל השביל, רץ לעבר הבית וזרק עצמו אל הדלת הראשית...לא נשמעה שום תגובה מבפנים. חזר הכלב אל השביל, קפץ מעל קיר צר, הקיף את הגינה והגיע אל חלון. הוא היכה בראשו על החלון מספר פעמים. חזר בחזרה אל הקיר הצר, קפץ מעליו, חזר לדלת הראשית וחיכה... בעוד הקצב מחכה, פתח אדם גדל מימדים את הדלת והחל להכות את הכלב. בחזרה בעט בכלב, היכה אותו באגרופיו וקילל אותו... מיד רץ הקצב ועצר אותו: "למען השם, מה אתה עושה? הכלב הזה גאון! ענה בחזרה: "לזה אתה קורא חכם? זו הפעם השנייה שהכלב הטיפש הזה שכח את המפתחות שלו". מוסר השכל: להעריך ולהודות על מה שיש לכם!

יש אנשים שאף פעם לא מרוצים ממה שיש להם. הסתכלו סביבכם ותתחילו להעריך את מה שיש לכם.

* בעבודה - תעריכו את אלה שעובדים תחתכם.

* בזוגיות - תעריכו את בן הזוג/בת הזוג.

* במשפחה - תעריכו את ההורים גם אם הם לא התייחסו אליכם כמו שרציתם.

* במשפחה - תעריכו את הילדים גם אם הם לא הניבו את התוצאות שרציתם.

* בחברות - תעריכו את החברים גם אם הם לא עשו את מה שרציתם.

* ומה לגבי עצמכם? תעריכו את מה שאתם ואת מי שאתם. פשוט תהיו אתם. שאינו אתם.

וזוהו אם תעריך מה שיש לך אז תשמח כל חיך, ובאמת תגיע לקבל חלק לעולם הבא.

ולא תקיא הארץ אתכם. אומר רבי צבי הירש קלישר: מי שאינו ראוי לשבת בארץ ישראל, הארץ ממאסה את עצמה עליו שלא ירצה לשבת בה, והוא הולך ומוציא דיבת הארץ רעה. אין הוא ידוע, שלא שנאתו שלו לארץ, אלא ששנאת הארץ אותו, מדברת מתוך גרונו.

עצמיכם לבל תצטרכו לבוא שוב לשום כיבוס וזיכור.

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם (יט, ב). הרב אברהם יעקב הכהן פאם, ראש ישיבת תורה ודעת, המשיך לפעם את המשל שבו המגיד מדובנא נהג לפרש את הפסוק שבפתיחה. זה קרה לפני שנים רבות. אדם אמיד מאוד, שגר בעיירה קטנה רחוקה מכל מטרופולין ראשית, נסע לעיר הגדולה כדי לבקר את ראש הישיבה של ישיבה מפורסמת.

"אני מחפש חתן לבתי", פתח האיש. "היא בתי היחידה, ואני רוצה רק הטוב ביותר עבורה. אני יכול לאשר לך, שהבחור שיישא אותה יוכל להמשיך בלימודי התורניים, ללא שום הפרעה. אני אממן את כל צרכי הזוג, ולא יהיה להם כל דאגת פרנסה. בכך, יוכל הצעיר להשיג בנוחות את פסגות ידיעות התורה, שאליהם הוא שואף". הראש ישיבה השתכנע שהאיש כן מאוד, ולכן הוא הציע בחור מאוד חשוב לבת של האיש. ואכן, שניהם נישאו, ועברו לגור בעיירה הקטנה של הכלה. בתום שבוע השבע ברכות, התיישב הצעיר בבית הכנסת של העיירה, והמשיך בלימודיו. התמדתו ודבקותו היו מדהימות. שעה אחרי שעה, הוא ישב לבד בבית המדרש הקטן, ולמד ללא הפסקה. וככה עברו להם חודש אחרי חודש, וחמיו היה גאה מאוד בבעל בתו. כשנה אחרי החתונה, החותן שם לב שהתמדתו של הצעיר החלה להתרופף. בהתחלה, הוא הגיע כשעה אחרי השעה הרגילה, ואחרי זה, הוא החל להמציא תירוצים, על שעזב מוקדם מבעבר.

בהתחלה, היסט החם לומר מילה, אבל כשהחתן החל מדי פעם לדלג על יום או יומיים של לימודים, הוא הבין שעליו להתערב. הוא קרא לחתנו אל ביתו. "בני היקר" הוא פתח בעדינות, "ידוע לך עד כמה תמיד הייתי גאה בלימודך ובהישגך התורניים. בזמנו, הבטיח לי ראש הישיבה שלימים, אתה תהיה הגדול בין עמיתך. אבל מעצב אותי לראות למה הפכו לימודיך לאחרונה. לא יכולתי לא לשים לב, שישנם ימים שאינך אפילו נכנס לבית המדרש. האם, זו הדרך שאתה מתכוון להמשיך ולהתקדם?" הצעיר הסתכל אל חמיו, ונראה מופתע. "חמי היקר", הוא ענה. "אני בהחלט השגתי מה שראש הישיבה אמר שאשיג. אני הגדול בין

זאת יבוא אהרן אל הקדש. מובא ב'מלא העומר' בדבר זה גופו שנאמר לו "ואל יבוא בכל עת אל הקדש" יבוא אהרן אל הקדש, הכרה זו שהוא בא עתה למקום קדוש ביותר שאסור לבא אליו בכל ימות השנה. תביאו לידי מורא ופחד עד שמתוך זה יהיה באמת ראוי לבא אל הקודש.

ונתן את הקטורת על האש... ולא ימות. האם לא עשאה כתקנה חייב מיתה (רש"י) ר' ישראל מסלנט אמר פעם לעשיר ידוע בפטרבורג: "לפי חז"ל (יומא כו) קטורת מעשרת דכתיב "ישומו קטורה באפך... ברך ה' חילו" עשירות וקטורת משולות זו לזו: כשם שבקטורת אם לא השתמשו בה כהוגן העונש הוא מיתה, כך אצל עשירות - אם יודעים איך להשתמש בה, אפשר לעשות על ידה דברים גדולים, ואם לאו בסכנות גדולות כרוכות בה.

ושמרתם את חוקתי ואת משפטי אשר יעשה האדם וחי בהם. מובא בחידושי הרי"ם זצ"ל "וחי בהם" יש להשקיע את כל החיים בתוך המצווה, בשעה שעוסקים בה. לפיכך הדין הוא ש"העוסק במצווה פטור מן המצווה" שהרי כבר השקיע את כל חייו במצווה בה הוא עוסק, וממילא איננו עוד לעסוק במצווה אחרת.

הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. מובא ב'שפת אמת' הוכח את עצמך בעת שאתה מוכיח את חברך, כי יהא ידוע לך שגם אתה יש בך חלק בחטאו של כל אדם מישראל, "ולא תשא עליו חטא" אל תטיל עליו את כל החטא. אם תרגיש את עצמך כשותף לחטאו ותחזור בתשובה תועיל תוכחותיך שגם הוא יחזור בתשובה.

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני (יט, ב). ביאר הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע "קדושים תהיו" - לשון עתיד, כלומר, סוף כל סוף תהיו קדושים, מחמת "כי קדוש אני ה' אלקיכם", ונשמות ישראל הן חלק אלקי ממעל, והחלק מוכרח להדבק לשורשו, לבל ידח ממנו נדח, ואם כן ממילא תצטרכו לכיבוס וליבון מעוונותיכם, ולמה לכם כל הכיבוסים והליבונום, כל זמן שאתם בעולם התקדשו

לומר "כי קדוש אני", קדושתו למעלה מקדושתכם, ורק אצל הקב"ה נאמר "השכן אתם בתוך טומאתם".

קדושים תהיו כי קדוש אני ד' (יט, ב). מובא ב"י"ג אורות' (עמ' רלט) איתא במדרש יכול כמוני, ת"ל 'כי קדוש אני', קדושתו למעלה מקדושתכם. פירש בזה הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע, הנה ידוע דלית מחשבה תפיסא ביה כלל, ושמותיו יתברך הם רק כינויים להשי"ת ואינם מתארים את עצמותו ית"ש, כי אין בו השגה כלל.

וזה כוננת המדרש, 'קדושים תהיו', יכול כמוני, שלא תהיו בעצם קדושים, רק בכינוי תקראו עצמכם קדושים, ת"ל 'כי קדוש אני' קדושתו למעלה מקדושתכם, שרק קדושתו היא רק בכינוי בלבד, כי בעצם אני למעלה מאד מכל מושג ותואר, אבל אתם תהיו קדושים בעצם ולא רק בכינויים.

קדושים תהיו כי קדוש אני. במסכת סוטה דף, יד מובא ואמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב 'אחרי ה' אלהיכם תלכו' – וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? והלא כבר נאמר 'כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא!' אלא להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא: מה הוא מלביש ערומים, דכתיב 'ועש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם', אף אתה הלבש ערומים; הקדוש ברוך הוא ביקר חולים, דכתיב 'וירא אליו ה' באלוני ממרא', אף אתה בקר חולים; הקדוש ברוך הוא ניהם אבלים, דכתיב 'ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו', אף אתה נחם אבלים; הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דכתיב 'ויקבר אותו בגיא', אף אתה קבור מתים".

בהלכות דעות מביא הרמב"ם (א, ו). "ומצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינונים, והם הדרכים הטובים והישרים, שנאמר 'הלכת בדרכיו'. כך למדו בפירושו מצוה זו: מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש". וזהו קדושים תהיו כי קדוש אני.

כה סיפר הגה"ח רבי ישעיה אשר זעליג מרגלית זצ"ל המכונה איש מירון. יהודי אחד הלין את רצתו בפני הצדיק הרה"ק ר' ישעיה מקרעסטר שזה רמן זב שאינו מוצא מקור פרנסה ובשל כך אין לו ליתן לחם לפי הטף. הצדיק הורה לו לפתוח עסק חדש

כל "למדני" העיר הזו. אמור נא לי בכנות, האם קיים כאן בן אדם אחד שיודע יותר ממני? האם קיים אחד שמבלה חצי מהזמן שאני מבלה בלימודי התורה?"

החם הסתכל על חתנו, ואמר בעדינות: "חשוב לרגע. למי אתה משווה את עצמך? לגלמים שבעירונו? הם יודעים מעט מאוד, והם שואפים למעט מאוד. אתה צריך להשוות את עצמך לתלמידים הנפלאים, שאיתם למדת כשישבת בישיבה. הם מהווים הברומטר האמיתי של הישגך".

המשיך הרב פאם, "כשיהודי מסתכל סביבו, הוא רואה עולם של היעדר מוסריות, רמאות והונאה. הוא רואה חשאינות ומרדף אין סוף אחרי מטרות גשמיות. לכן, הוא יכול בקלי קלות להצדיק את עצמו ולומר, "בקימי אפילו מצווה אחת, השגתי כבר רמה גבוהה יותר מכל אחד מהעולם החילוני". יהודי יכול להרגיש בנוח בהבנה, שאפילו עם המעט מאוד שהוא עושה, הוא השיג כבר רמת קדושה גבוהה בהרבה מאשר אותם שאינם עושים שום מצווה בכלל. לכן אומר הקדוש ברוך הוא "אל תשווה את קדושתך לקדושה של אנשים אחרים. קדוש תהיה כי קדוש אני. השתמש בי, ולא באומות העולם, כברומטר, ואז תדע בדיוק איפה אתה עומד."

קדושים תהיו (יט, ב). ביאר הג"ר יצחק הוטנר זצ"ל, בגמ' (פסחים קד). אמאי קרי ליה 'בנן של קדושים' – דלא איסתכל בצורתא דזוזא. רק ה'בנן של קדושים' לא הכירו צורת המטבע, אבל הקדושים בעצמם כן הכירו. והדברים עמוקים.

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' (קדושים יט, ב). איתא במדרש יכול כמוני, ת"ל 'כי קדוש אני', קדושתו למעלה מקדושתכם.

מובא בהר צבי לכאורה הענין אינו מובן, לשם מה הוצרכה התורה למעט שאי אפשר להתקדש כהקב"ה, וכי יעלה על דעת מישהו, אפילו טפש שבטפשים, כי יכול האדם להתקדש כקדושתו של הקב"ה.

אלא יש להסביר כי הכוונה היא זאת, שלא איירי כאן לגבי קדושת הקב"ה בכללות, אלא רק לגבי מה שנאמר (ויקרא טז, טז) "השכן אתם בתוך טומאתם", שאע"פ שהם טמאים שכינה ביניהם, לזה נאמר "יכול כקדושתך", פירוש שהאדם יכול אף הוא להיות קדוש ולשכון במקום טומאה כמו הקב"ה, תלמוד

על הממלכה מכיוון שהוא נוסע לביקור ממלכתי במדינה אחרת. הוא חילק ביניהם שווה בשווה את הממלכה וביקש מהם לשמור עליה, ולדאוג ככל האפשר לשלום התושבים למחרת לבש המלך בגדי איש פשוט והחל לעקוב אחרי בניו, הבנים החלו את יומם הראשון כמלכים. הבן הבכור הסתכל בגאווה מול הראי בחדרו ואמר "אני המלך! אהנה מזה כמה שאפשר, יצא עם יועציו לשוק ודאג שכולם יחלקו לו כבוד, אחר כך חזר לארמון וביקש שיכינו לו סעודת מלכים עם חבריו ובני משפחתו הבן הצעיר צעד מקצה לקצה בחדרו ומלמל, "כיצד אוכל למלא את רצון אבי? מה עוד אוכל לעשות כדי שכשיבוא אבי הוא ישמח שנתן בי את אמונו, וכך אגרום לו נחת רוח?...?" ישב הבן בחדרו שעות ארוכות, אפילו בלי לאכול את ארוחותיו, ותכנן תוכניות רבות לשיפור חיי התושבים. המלך המחופש עקב יום יום אחר בניו וראה כיצד הם פועלים בתור ממלאי מקומו. הבכור אמנם קיים את חובותיו הבסיסיות אבל בכל זמן פנוי השתדל ליהנות מחיי המלוכה, במסיבות, טיולים וארוחות פאר. הצעיר לעומתו ביקר כל יום את התושבים ובדק מה הם צריכים ואיך יוכל לשפר את חייהם. עברה תקופת הניסוי, המלך חזר לארמון וכמובן הכריז על הבן הצעיר כיורש העצר. בפרשת השבוע מצווה עלינו התורה "והתקדישתם והייתם קדושים" מסבירים מפרשי התורה שכוונת הצייווי היא "קדש עצמך במותר לך" שהתורה מצפה מאיתנו להגביל את עצמנו גם בדברים המותרים וכפי שנהוג לומר אצל חסידים "מה שאסור בטוח אסור ומה שמותר לא חייבים". התורה היא למה לקשות את חיינו הרי התורה נתנה לנו 613 מצוות שמקיפות כל פרט כמעט בחיינו, למה שאגביל את עצמי יותר ממה שהתורה הגבילה אותי?

מוסבר בספרים הקדושים שהצייווי הזה הוא יסוד חשוב לכל התורה והמצוות של יהודי, הרי אחת המטרות החשובות של התורה והמצוות זה לעדן את נפשו של האדם כשמקיים מצוות ולומד תורה הוא מתקרב לקב"ה ובכך הוא מחזק את הכוחות הרוחניים שבתוכו, אבל כשיהוי עושה רק מה שהוא חייב, הרי יכול להיות שהעשייה שלו היא מחוסר ברירה, הוא לא באמת שמח

והאציל עליו את ברכתו. האיש עשה כדברי הצדיק, ואכן זכה לברכה גדולה ותוך תקופה קצרה נעשה עושר גדול. כעבור שנה הגיע שוב אל הצדיק להודות לו על ברכתו, אך הלין בפניו שמאז שנעשה בעל ממון, צמחו לו מכל עבר קרובים וידידים אשר כולם רצונם עז לזכות אותו בצדקה, ואין לו מנוח בעבור כך. תלונת האיש הדאיבה מאוד את לב הצדיק, 'והרי אתה בעצמך עד לפני שנה לא היה לך במה לכלכל את ביתך והיית מבקש צדקה מנדיבי העם, ועכשיו שזכית לעשירות אתה מלין על שבמקשים ממך צדקה?!' ביקש הצדיק מן המשמש להביא דף ועט. אחר שאל את האיש כמה אנשים חשובים ישנם בעירו. האיש מנה את שמותיהם והצדיק רשם על הדף. כשסיים, אמר לאיש: "נו, אם אתה אינך רוצה ליתן, נחפש מישהו אחר שירצה ליתן". כשהבין האיש מה עולל לעצמו, כי הנה הצדיק מבקש ליטול ממנו את העשירות, נתיירא מאוד, והודה כי לא מחכמה אמר זאת והנה הוא מתחרט על מה שאמר. הוכיחו הצדיק ואמר לו בהאי לישראל: "בשביל מה צריך האדם פרנסה אם לא בשביל לחלק לבני ישראל?". לא מהר כל כך ויתר הצדיק לאיש. הוא פנה אליו והודיע לו כי הוא הולך להפיל גורל בין כל השמות שרשם על הדף ויכליל גם את שמו בין השמות, והיה אם יתחרט בחרטה גמורה על הדברים הנלוזים שאמר ויקבל על עצמו בקבלה אמיתית לתמוך מכאן ואילך בכל העניים בעין יפה וביד רחבה, יעלה שמו בגורל, ואם לאו, יעלה אחד מן השמות האחרים. ואמר ועושה. הצדיק התחיל להכין את הפתקאות, כשלאצדו עומד האיש ומכה על חטא... סופו של דבר היה ששמו של אותו עשיר עלה בגורל מפני שחרטנו היתה אמיתית, וכששב לביתו כבר היה לתלמיד מובהק של הצדיק מקרעסטיר, בהבינו עד כמה צריך ליתן לאחרים. היה פעם מלך שהיו לו שני בנים, כשהמלך הזקין התלבט מאוד למי מהבנים להוריש את כסאו, שניהם היו מוכשרים, רגישים ובעלי מידות טובות וההחלטה היתה קשה. החליט המלך לבחון את בניו ללא ידיעתם, הוא קרא לשני הבנים וביקש מהם להשגיח

הציבור התמוגג מהנאה, והנה מבחין הבדחן שהרבי מסאטמר מתחיל לבכות. חלשה דעתו שמא הוא פגע ברבי הקדוש והוא מקפיד עליו. הפסיק הבדחן את החיקוי וניגש לרבי בדחילו ורחימו לבקש מחילה.

אומר לו הרבי: "הרי אני הרשיתי לך לחקות אותי ואתה יכול להמשיך בלב שקט".

"אם כך", שאל הבדחן, "מדוע הרבי בוכה?" אמר לו הרבי: "כאשר שמעתי אותך מחקה אותי, התחלתי להרהר בלבי: אולי גם אני מחקה את עצמי? אולי בתחילה התפללתי ברגש, למדתי בהתלהבות, ועתה כאשר אני מתפלל ברגש, זה לא באמת מתוך תחושה אמיתית, אלא אני פשוט מחקה את עצמי כיצד התפללתי בעבר, ועל דא קא בכינא".

קדושים תהיו וכו' ואת שבתותי תשמורו. טיפות זיעה נטפו מעל פניו המיוענות של הכפרי כאשר עבד בתוך שדהו בחריש וכשבהמתו עוזרת לו בעבודתו הקשה בחרישת הקרקע וכך זכה לבסוף לראות ברכה בעמלו ולכלכל את ביתו על מי מנוחות. ביום בהיר אחד נאבדה בהמתו ממנו וכל החיפושים אחריה עלו בתוהו, הכפרי הסתובב לו עטוף ביוגן קודר ואובד עצות כי נשבר מטה לחמו ומי יעזור לו בכל עבודתו בשדה, להביא טרף לביתו. כעבור זמן מה גילה הכפרי לתדהמתו שבהמתו נמצאת בחצר הבית, תיכף ומיד קפץ לשם בכדי לקחת את שלו ולהביאה לתוך שדהו, כראות השכן את מעשהו צעק עליו: גנב, האיך אתה מעיז ליכנס לתוך חצר חבירך שלא ברשות ולגנוב משם את בהמתו.

הלה השיב לו כי בהמה זו שלו היתה ונאבדה ממנה ורק עכשיו הבחין שהיא נמצאת בתוך שדה זו, על כן רוצה הוא להחזיר את אבידתו, השכן התכחש ואמר: לא דובים ולא יער, בהמה זו שלי היתה מימים ימימה. הכפרי שהיה בטוח בטענתו, הציע לשכנו לערוך נסיון מי הצודק, ופנה ואמר לו: הבה נפתח את שער החצר, והיה אם הבהמה היא אמנם של בעל החצר שבה היא נמצאת עתה, הרי בוודאי שהיא תשאור במקומה, אך אם אכן היא תמהר לצאת ותלך לחצרי שאליו היא הורגלה זה זמן רב, אזי סימן וראיה שהצדק עמדי ואקח אותה מן הדין.

בלית ברירה הסכים השכן להצעה, ואמנם עד מהרה הוברר שמקומו של הבהמה היה בחצר הקודמת והיא מיהרה אל מקומה הראשון שאליו היתה רגילה מימי קדם.

לעשות את זה אלא שאין לו ברירה הוא נולד יהודי והוא חייב לקיים מצוות, כאשר אדם מקדש את עצמו גם בדברים המותרים הוא מוכיח שהוא שמח להתקרב לקב"ה ולמלא את רצונו וזה מקרין גם על כל הדברים שהוא חייב לעשות שלא יעשה אותם מחוסר ברירה אלא מתוך רצון ושמחה.

קדושים תהיו כי קדוש אני. הגמרא אומרת: "אמר רב הונא: כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, הותרה לו. הותרה לו סלקא דעתך? אלא אימא נעשית לו כהיתר". כאשר אדם עובר עבירה פעם ראשונה, הוא מרגיש שהוא עשה דבר נורא ואיום, וכאילו השמים 'נופלים' עליו. בפעם השניה התחושה הזאת נחלשת, ואילו בפעם השלישית הוא כבר לא חש מאומה, עד שהעבירה 'נעשית לו כהיתר'. שאל רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל: "חז"ל הרי אומרים ש"רשעים מלאים חרטות" אם הרשע לאחר שעבר עבירה כמה פעמים נעשית לו כהיתר, הרי לא צריכה להיות לו יותר חרטה, ומדוע רשעים מלאים חרטות?

השיב רבי איסר זלמן: עלינו לדעת כי גם החרטה של הרשעים נובעת מהיצר הרע. היצר הרע דוחף את הרשעים לעשות עבירה, אבל הוא יודע כי בפעם הבאה, כאשר האדם מתורגל לעבירה, היא תהיה עם פחות רגש, עם פחות טעם. כדי שיהיה לו טעם גם בעבירה הבאה, הוא גורם לכך שהם יתחרטו על העבירה הראשונה, וכך יהיה 'הפסק' בין עבירה לעבירה, וכאשר הם יעשו את העבירה פעם נוספת, שוב יהיה להם טעם והנאה בעבירה, ה' ירחם.

ואם זה נכון לגבי עבירות – זה נכון גם לגבי מצוות. כאשר עושה אדם מצוה ושונה בה, תחושת ההנאה מקיום המצוה נשחקת וכאן אין את היצר הרע שיוסייע לו לחוש הנאה גם בפעם הבאה, לכן זו חובת האדם לחדש את הרגשות ולרענן את תחושת רוממות הרוח מקיום המצוות.

סיפרו על חתונה, שבמהלכה קם איזה בדחן והחל לעשות חיקויים של כל מיני אנשים והציבור צחק ונהנה. הרבי מסאטמר ישב אף הוא בחתונה, והבדחן שאל אותו האם הוא מרשה לו לחקות גם אותו. הרבי נתן לו את הרשות כדי לשמח את הציבור והבדחן החל לחקות את הרבי, כיצד הוא מברך, איך הוא שר וכיצד הוא אומר דברי התורה שלו.

אבל הפעם ישב אבא כל הזמן בחברת תלמידי החכמים, ולכן לא דיברתי איתם בהלכה. אתה גם טוען שלא רציתי לדרוש בפניהם, אך אני ידעתי שגם אבא ירצה לשמוע אותי, והוא זקן וחלוש ואינו יכול ללכת עד בית הכנסת, לא רציתי להטריח אותו, וידעתי שגם לא ילך, יצטער שלא שמע אותי ולא כיבד אותי בנוכחותו, לכן לא הסכמתי לדרוש".

איש אמו ואביו תיראו. בחדר ההמתנה של הרה"ק הבבא סאלי זיע"א ישבו רבים שהמתינו להיכנס אל הקודש פנימה לבקש, להתעודד, ולמצוא פורקן ונחמה לכאביהם. איש איש ויגונו. איש איש ומועקתו. בין היושבים קשה היה שלא להבחין באם שישבה לצד בנה וניכר במבט עיניהם כי חרדה נסוכה עליהם. למרות החזיון הנפוץ בלטו שני הממתנים הללו, בעיקר בנה של האשה. על פי מראהו החיצוני הרי אינו בן תורה. שערו מגודל, לבושו צעקני, וחזותו אומרת יהירות. עם כל זה, מבעד למסוה הביטחון העצמי, בלט הנער בחוסר מנוחתו ובסערה המתחוללת לבטח בנפשו פנימה.

האם והבן החליפו מעת לעת משפטים חרישיים, כאשר הבן נראה כאילו מבקש מאמו להניחו לנפשו ואילו האם מתחננת כי ייכנס עמה לחדרו של הצדיק הקדוש. בעודם משוחחים הודיע השמש כי הגיעה שעתם להיכנס לחדרו של הרב. הנער, רועד כולו ומפוחד, נכנס בהיסוס כבד פנימה. מול מראה דמותו של הצדיק כשלו רגליו ואף ידיה המרגיעות של אמו לא שיככו את פחדו. רק לאחר שהצדיק הביט בו במבט רחומאי וביקשו לשבת, נרגע קמעה והקשיב ביחד עם אמו לדברי השמש שקרא בקול את בקשתם: אמו של הנער מבקשת כי הצדיק ישלים את חסרונו על ידי דברי חיוקן במצוות כיבוד אב ואם לבל יוסיף להכשל בה.

הצדיק שמע את הבקשה ועיניו נעצבו. דוק של דמעה נראה על פניו. בקול חרישי, כביכול משיח הוא לעצמו, אמר: לו היתה לי אמא הרי הייתי נושאה על שכמי ורוקד עמה משמחה... הנער שמע זאת ובשרו נעשה חידודין חידודין. לאחר רגע קט הליט ראשו בין כפות ידיו ופרץ בבכי מר, תוך שהוא פונה לאמו בבקשת סליחה על הפגיעות שגעע בה. לאחר שברגע קמעה קראו הצדיק לשבת על ידו וסיפר לו את הסיפור הבא: בצעירותם,

והנמשל מובן, ישראל עם קדושים אוהבים את התורה ומצוותיה, אלא שהם דחופים וסחופים מעמל הפרנסה הרובצת עליהם בכל ימות השבוע, לכן במשך ימות השבוע כמעט ואין זמנם בידם לעסוק בלימוד התורה הקדושה, אולם מקומם האמיתי אינו בתוככי החומריות, נפשם פורגת ומבקשת להגיע אל ה' ולטעום מתענוג הרוחני של התורה"ק.

כאשר בא שבת בא מנוחה נפתחה הדלת בפניהם וישראל עם קדושים ממהרים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות כדי ללמוד תורה ולמלא את נפשם השוקקה בתורת ה', אזי הוברר הדבר למפרע שהם אינם שייכים לעולם התהוה של החומריות. והוא הדבר אשר אמר הכתוב "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם" והנכם חלק אלוקי ממעל, והראיה הוא "את שבתתי תשמורו" שאע"פ שבימות החול לא ניכר עליכם הקדושה, מ"מ בשבת קודש כשאינ דאגת הפרנסה מכרסמת בליבו יוכל כל אחד להיטהר ולהתקדש בקושה של מעלה.

איש אמו ואביו תיראו. מובא בכתב סופר בא לרמוז שאל יחשוב אדם שרק כשצריך את טובת אביו ואמו, כי אינו יכול להסתדר בעצמו, רק אז חייב במורא וכבוד אב ואם, אבל כשגדל והתעשר ואינו צריך את טובתם יהיה פטור מהמצוה, ח"ו, אלא "איש" אף שהוא כבר איש גדול, חל עליו המצוה של אמו ואביו תיראו.

איש אמו ואביו תיראו. מובא ב"יערב נא שיחי", הגאון רבי שלמה איגר הגיע לביקור בבית אביו רבן של ישראל רבי עקיבא אייגר שהתגורר בפוזנא. נכנסו אליו חכמי העיר הגדולה לשמוע דברי תורה ממנו ולהתפלפל איתו, אך הוא לא התפנה לשוחח, הוא דחה אותם בכל מיני תירוצים שונים.

כאשר שב רבי שלמה לביתו, הוא קיבל מכתב כאוב מאחיו, בו הוא תמה, מדוע לא הקדיש מעט מזמנו לחכמי פוזנא?

רבי שלמה איגר השיב לו במכתב, וזה תוכנו: "חשד שווא חשדת בי, אחי יקירי. תלמידי חכמים חביבים עלי כבנים ואני תמיד משתדל לכבדם ולשוחח איתם, אולם הפעם לא אמרתי לפניהם דברי תורה, מכיוון שאבא היה לידי ולא רציתי להורות הלכה בפניו.

בפעמים אחרות כשהייתי בפוזנא היה אבא יוצא מחדרו, ואז הייתי אומר דברי תורה,

לגמרי אותו נער אשר כל רואיו שיבחוהו וציינו כי אשרי יולדתו.

אל תפנו אל האלילים (יט, ד). "אלילים לשון אל כלא הוא חשוב". "ואלהי מסכה-תחילתן אלילים הם, ואם אתה פונה אחריהם סופך לעשותן אלהות" (רש"י) מובא בלתיך עליון (בשם ישמרו דעת) צריך להבין, הרי אם תחילתם אלילים הם, ולא חשובים בעיניו, היינו שהוא פונה אליהם רק כדי לראות שהם אינם כלום, א"כ איך קורה שסופו לעשותן אלהות? היה הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' מבאר בשם רבו הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל משגיח ישיבת מיר בדרך משל: אחד ניגש לחבירו ואומר לו שבמקום מסוים יש אש ומים מעורבים והם מסתדרים ביחד, הרי חברו יגיד לו מיד שזה שקר, ואם יפציר בו שילך לשם ויראה בעצמו, ישיב לו חברו שזה וודאי שקר ואין לו מה ללכת לשם, ואם ישמע לו וילך לראות, הרי זה סימן שהוא כן חושש לדבריו ולכן הוא הולך לראות. זאת הזהירה אותנו התורה: "אל תפנו אל האלילים" – "קער זעך ניט", "אל תסתובב להביט", זה כלום! ואל תפנה לשם! אם אתה פונה לשם, סימן שאתה מאמין שיש איזו שהיא ממשות באלילים. ע"ז ממשיך הפסוק "ואלהי מסיכה לא תעשו לכם", כי אסור שאתה פונה לשם סופך לעשותן אלהות.

ובגד כלאיים שעטנו לא יעלה עליך (יט, ט). סיפר תלמידו של רבי אריה לייב הכהן, בעל "קצות החושן": כאשר מורי ורבי חלה ונחלש, בסוף ימיו, באחת הפעמים זכיתי לשמש את רבי הקדוש. בפעם הזאת שכבר הרבי אין אונים, עד שהוצרכתי להלביש לו את הגרביים, וכך הווה: לא שאלתי שאלות, ניגשתי ולקחתי גרביים שהיו מונחים באיזה מקום, והלבשתים. ויהי איך שגמרתי להלבישו את הגרביים, נדעזעתי לשמוע איך הרבי שבקושי היה יכול לנענע שפתיו מרוב חולשה, קיבל גבורת ארי, ושאג בקול גדול: "זה דוקר! זה דוקר!..." אני מרוב בהלה חשבתי לתומי שבאמת דוקר לו, וניגשתי ופשטתי את הגרביים כשאני הופכם לצד השני והלבשתים שנית. ויהי, אך גמרתי להלבישם, ושוב אותה שאגת ארי: "זה דוקר! זה דוקר!" ומיד נצנץ במוחי שלא מדובר בדקירה גשמית – אלא בדקירה רוחנית....

הוא שימש יחד עם אחיו הקדוש רבי דוד הי"ד את אביהם הקדוש רבי מסעוד זיע"א. באחד המקרים, כאשר אביהם התאונן על כאביו פנה אחיו של הצדיק אל אביהם ושאלו: מדוע, אבא, הנך כה מתאונן? בדבריו נשמעה נימה קלה של טרונייה לאביהם הקדוש. או אז פנה אביהם לרבי דוד ואמר לו: עד לרגע זה היה לי יהלום. בן קדוש כמון. עתה איבדתי את היהלום.

מששמע זאת רבי דוד נחרד ונבהל. כעונש, גזר על עצמו לעזוב את בית אביו למשך שנה שלימה. בכל אותה העת לא דיבר עם איש ולא בא בקהל ונהג כמו היה בחרם. כל שעותיו הקדיש לתפילה וללימוד. כתום השנה שם פעמיו לעבר בית מושל העיר. אותו מושל קיים יחסי ידידות עם רבי מסעוד זיע"א. כאשר נכנס רבי דוד לבית המושל, רץ לקראתו המושל בהתרגשות רבה. הוא ידע כי במשך שנה שלימה לא בא במגע עם הבריות ועל כן נתרגש על אשר הוא הראשון לשוחח עם רבי דוד. 'שב נא עימדי ונערוך סעודה מפוארת לכבודך, כבנו של הצדיק הקדוש, ביקשו המושל'. רבי דוד סירב לבקשתו של המושל. לא אוכל לאכול עמך עד אשר תסור לבית אבי ותבקשו בשמי לסלוח לחטאתי. שמע זאת המושל ורץ לבית הצדיק רבי מסעוד. סיפר לו את אשר ביקש בנו רבי דוד. אביו האזין לדברי המושל ולאחר שסיים את דבריו אמר לו: 'אכן ידעתי את חן ערכו של בני הקדוש. יהלום אמיתי הוא. יהלום זוהר שערכו לא סולא בפז. אמור לו כי כבר נמחה עונו'. שב המושל לביתו וסיפר לרבי דוד שהמתין בחרדה, את דברי אביו. כאשר שמע זאת מיהר לבית אביו ומפתח הבית זחל על ברכיו עד הגיעו אל אביו. כאשר הגיע לידו הוציא סכין מחלוקו ובעיניים דומעות תוך שהוא ממרר בככי, אמר לו: 'הא לך אבא הסכין, מוכן אני לילך לחיטה אם זהו רצוני'. אביו חיבקו בזרועותיו ונישקו, כאשר כל הנאספים מזדעזעים ממה שראו עיניהם.

הנער שמע את סיפורו של הצדיק וסערת רוחו כבשה את לב אמו ומשרתו של הצדיק. דברי הצדיק חדרו אל ליבו והוא החל ממרר בככי. הצדיק החל מרעיף עליו דברי נחמה ועידוד. אם תבטיח לשנות את דרכיך אברכך בכל מילי דמיטב, אמר הצדיק לנער, והוסיף: עליך להיות מאושר כל עוד יכול אתה לקיים מצוות כיבוד אב ואם בשלימות. מאז נתהפך

הסוחר זה זמן מה, מרגע הכנסו לאכסנייה ועד עתה לא הסיר הלה את מבטו ממנו. היה זה לא אחר מאשר בעל האכסניה בכבודו ובעצמו! מראהו המכובד וארנקו התפוח, הם שמשכו אליו את עיניו הסקרניות של בעל הבית. אף חוסר מנוחתו לא נעלמו מעיניו החדות. הוא ראה את הסוחר, המפטיע אנה ואנה בחוסר מנוחה בולט ופתאום הבחין, כי שונו פני אורחו של הסוחר: חיוך מסתורי המסתמן על פניו, והוא מהר החוצה וארנקו בידו. בלי להרבות במחשבות מיהר בעל האכסניה בעקבותיו... הנה הגיע הסוחר ליער קט, כשבעל האכסניה אורב לו (בעקבותיו)... כאן עצר הסוחר את הילוכו המהיר והחל בודק ובוחן ביסודיות את המקום. טיפס בעל האכסניה על עץ רב ענפים. ממקום מחבואו זה נקל היה לו לראות את הנעשה, בעוד הוא עצמו חסה בצל עץ עבות. ממרומי העץ ראה בעל האכסניה את אורחו הנכבד נוטל בידי ברזל חד וחופר גומא באדמה, הוא ראהו חופר וחופר, עד כי נתהווה במקום בור קטן. בלב קל ובהרגשת בטחון נטל הסוחר את אוצרו היקר והטמינו בבור, שח פר זה עתה, הוא כסוהו באדמה, ואנחת רוחה התמלטה מפיו. בעל האכסניה העוקב אחריי נשם אף הוא לרוחה, עתה חש הסוחר, כי הוקל לו, כמו אבן כבדה נגולה מעל ליבו. ישב הוא ליד אוצרו ונח קמעה מעבודתו המאומצת. לאחר דקות אחדות קם הסוחר ממקומו, סקר שנית את מקום האוצר ושם פעמיו לדרך. ובעל האכסניה הנוכל ממתין בסבלנות לסוחר, שיתרחק מהמקום, עשרים דקות חלפו, ולפי חשבונו, כבר היה הסוחר רחוק דיו. בזריזות ירד מהעץ ועט אל השלל: במהירות הסיר את מכסה העפר, הביט אל הבור שנפער לעיניו, ביד רועדת נטל בידיו את הארנק...ונמלט חיש קל מהמקום... כל אותם ימים, בהם נסע הסוחר מעיר לעיר, היה ליבו שקט ורגוע בידועו, כי אוצרו טמון במקום בטוח... חלפו ימים והסוחר בא ליטול את אוצרו הטמון במעמקי האדמה. בצעד בוטח התקרב הוא אל מקום המחבוא, בידי החל להסיר את העפר שכבה אחר שכבה והארנק – היכן הוא?? האם כה העמקתי לחפור? הוא הוסיף לחפור ביתר און ומרץ אך הארנק איננו! חיוורון מות כיסה את פניו, כשנוכח בוודאות, כי אוצרו נעלם. יד אדם הייתה בו! ידים זדוניות ולב חורש מחשבות און!... דקות אחדות עברו, עד אשר

מסתמא הגרביים הם "שעטנו". וכך היה: מיד כשהחילתני לבדקם נתגלה לנגד עיני שגרבי הצמר תפורים בחוטי פשתן... גוף קדוש וטהור היה לרבנו ה"קצות" ז"ע, סיים התלמיד, אשר מרוב קדושתו, הרגיש מיד בדקירה הרוחנית, ובמצב של חולשה גדולה כזו – שאג כלביא.

לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו (יט, יא). מסופר על רב ספרא (מכות כד, א) כי היה לו חפץ מסוים שרצה למכור, ורצה אדם אחד לקנותו ממנו בשמונים מטבעות. רב ספרא ביקש עבורו מאה מטבעות, וכיון שלא השתנו במחיר, הלך לו אותו אדם. לאחר זמן הצטרף רב ספרא לכסף, והחליט בלבו, שאם יבוא עכשיו אותו אדם, ימכור לו בשמונים. בדיוק באותו זמן הצריך גם אותו אדם לאותו חפץ, והחליט, שגם אם ירצה רב ספרא מאה מטבעות, ייתן לו. הלך לביתו של רב ספרא ואמר לו: מוכן אני לקנות החפץ במאה מטבעות, כפי שבקשת. אמר לו רב ספרא: לא אטול ממך אלא שמונים מטבעות, כיוון שכך החלטתי בליבי להוריד את המחיר, לקיים "ודובר אמת בלבבו".

בדרך צחות היה אומר בעל ה"ישמח משה". "לא תגנבו" מדבר באופן כללי אל כל אחד ואחד, ואילו "לא תגנבו" מדבר אל אדם נכבד ונשוא פנים, אשר הדרך היא לדבר עמו בגוף שלישי, בלשון כבוד - "לא תגנבו"... ללמדך, כי כולם אסורים בגניבה, גם הנכבדים ובעלי הכח.

לא תגנבו (יט, יא). האכסניה הומה מאדם, איש אינו שם לבו לאורח, שהגיע זה עתה, המתהלך אנה ואנה חסר סבלנות, ועל פניו נסוכה דאגה עמוקה. אותו אדם סוחר עתיר נכסים הוא. מידי פעם נח מבטו של הסוחר על ארנק גדול ונאה, אשר לפי גדלו נראה, כי מכיל הוא ממון רב. ואמנם חמש מאות זהובים נחו להם בארנקו של הסוחר האמיד, והללו הם אשר טרדו את מנוחתו: על כי נודד הוא על פני דרכים רבות לצורך מסחרו, וארנקו זה עלול למשוך אליו גנבים, הללו עשויים להפכו בן יום לעני חסר כל. כל אחד מבין האורחים באכסנייה טרוד היה בענייניו שלו, ונראה היה, כי איש אינו שם ליבו לסוחר זה ולמעשיו. אך היה אדם אחד, שעקב אחר

ארנקו השני... ויוכח לדעת, כי כספו נגנב... ברור, שלא יטמין שם ארנק נוסף! על כן עלי להשיבו בהקדם! מיהר הברנש אל היער במהירות המרבית להחזיר את הגניבה טרם בוא הסוחר. עד מהרה השיב את הארנק, עתה בטוח היה, כי הכל יתנהל באופן הטוב ביותר: 'הסוחר יגיע לכאן וימצא את ארנקו, הוא לא יחסס להניח באותו מקום את ארנקו השני, ואז תוך זמן קצר אזכה אני בשני הארנקים גם יחד! או אז שש ליבו של הנוכל בקרבו אתעשר עושר עצום! אכן, שתי צפרים במכה אחת! רעיון מוצלח הגייתי חי חי חי...' לא ידע בן הבלליעל, אף לא יכול היה לדעת, כי עצה עמוקה מסתתרת מאחורי דבריו התמימים של הסוחר... לא עבר זמן והסוחר הגיע אל מקום מחבוא הכסף, אך לא כדי להטמין ארנק נוסף – ארנק כזה כלל לא היה בממצא! היה זה אך פרי דמיונו של הסוחר הפיקח... תחבולה להחזרת כספו הגנוב... כשמצא הסוחר את ארנקו ובתוכו הכסף המושב, הרים ידיו בהתרגשות רבה וקרא: "ברוך המחזיר אבדה בעליה!".

ולא תשקרו איש בעמיתו (יט, יא). הרב עזרא עטיה זכר צדיק לברכה, שהיה נוהג לתת תעודות הוראה לתלמידיו רק אם הם עמדים לפני קבלת משרה או שליחות, כדי שיחזרו על למודם בכל עת, והנה באמצע המלחמה עת ישבה הישיבה בשכונת גאולה היה אחד התלמידים צריך את התעודה לשם יציאה לחו"ל, וכשבא הרב לחתום בתעודה ראה שכתוב: "החותם פה בתוך ישיבת פורת יוסף בעיר העתיקה" וחשב שאם יחתום הרי זה שקר, משום שהוא לא נמצא בעיר העתיקה. חשב שוב והחליט שעם כל הסכנות ילך לעיר העתיקה, יכנס לבניין הישיבה, יחתום ויחזור, וכן עשה, והעיקר שלא יחתום על דבר שהוא שקר חס וחלילה. מעשה דומה ארבע לרבנו ה"חפץ חיים" שהוזמן לדרוש באיזה מקום. וכשהגיע ראה שכתוב במודעות שידרוש הגאון רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זכר צדיק לברכה מחבר ספר משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים וכו', הוציא הרב עט מכיסו וכתב על המודעה: "לעת עתה יצא חלק אחד עד סימן קכ"ח ובעזרת השם יתברך במשך הזמן יצא על כל אורח חיים" והסביר לתלמידיו שאם לא יכתוב זאת יש בזה משום שקר, שיחשדו בו שחיבר על כל שולחן ערוך אורח חיים.

התאושש קמעה מההלם שפקד אותו, ואז החל לחשוב במתינות ובתבונה. מיד נפל חשדו על בעל האכסניה, שכבר מתחילה נראה היה בעיניו כאדם מפוקפק. מלבד עשרו הצטיין הסוחר בפקחות רבה. עד מהרה מצא תחבולה נאה, הוא חש לביתו של בעל האכסניה. "דבר לי אליך!" לחש כממתק סוד באוזן בעל האכסניה אך עלי לשוחח עמך ביחידות!" בעל הבית נרעד קמעה לשמע דברי הסוחר, אך בראותו את הבעת פניו השלוה הבין, כי אין לו סיבה לחשוש. בעל האכסניה הכניס את אורחו לחדר צדדי ושם עשה הוא אזנו כאפרכסת לשמוע את אשר בפיו. "ידידי!" פנה אליו הסוחר במתק לשון "שמע שמעתי עליך, כי אדם חכם ונבון אתה! על כן באתי לבקש עצתך בעניין חשוב ביותר. סקרנותו של בעל האכסניה גברה. "אך נא יישאר העניין ביני וביניך! בל תספר זאת לאיש!!" הזהירו הסוחר. "פתח פיק, ויתבארו דברייך!" האיץ בו בעל האכסניה חסר סבלנות. ידוע לך, כי איש מסחר הנני פתח הסוחר בהסבר דבריו, "הבאתי עמי שני ארנקים גדושים בכסף רב, באחד מהם הנחתי חמש מאות זהובים, ואילו בארנק השני שמונה מאות זהובים!" אישוני עיניו של האיש התרחבו, אך הוא עשה עצמו שלו ורציני. "את אחד הארנקים" המשיך הסוחר בלחש, "הסתרתי במקום סתר, ועתה מתלבט אני בקשר לארנק השני, המכיל הון עתק – שמונה מאות, שומע אתה?! אין זה סכום של מה בכך! "עתה שוקל אני: האם כדאי להטמין את הארנק במקום סתר? או שמא יהיה זה צעד אחראי ונכון להפקידו בידי אדם נאמן?... "האומר אתה להפקיד הון תועפות כזה בידי אדם?! "התפלא בעל האכסניה – היכן תוכל למצוא בימינו אדם כזה?? מה גם שזל אתה בעיר זו! "לו תשמע לעצתי" רכך בעל הבית את נימת דיבורו "קח את ארנקך והטמן אותו בדיוק באותו המקום בו הנחת את ארנקך הקודם! זכור את דברי: נהג בפקחות ותמנע מעצמך עגמת נפש!... שמע נא לעצת ידיד המבקש טובתך..." חזר בעל האכסניה שוב ושוב על דברי עצתו. עתה סמוך ובטוח היה הסוחר כי שיחו הוא הוא הגנב! הוא ולא אחר זולתו... הסוחר נראה כשומע לעצת "ידידו, דורש טובתו", הוא אף הודה לו במילים נרגשות ופנה למלא אחר עצתו. אך עזב הסוחר את המקום ובעל האכסניה נותר מהורהר: עתה כיביא הסוחר להטמין את

האלמנה טענה שמכיון שנכתב בשבילה הרי זה שייך לה. ואף שהמכתב סיים את תפקידו, שהרי האלמנה השיאה את כל ילדיה, בכל זאת נחשב כתב ההמלצה "יודאיקה" אשר כתב ידו של רבי מיכל יהודה שווה כיום ממון רב. פנה הגר"י זילברשטיין לחמוץ הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל ושאלו כיצד לפסוק בשאלה זו ששניים אחוזים בהמלצה, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי... השיב לו הגר"י ש: אין כאן כל שאלה. ההמלצה לא שייכת לא לזה ולא לזה, ואסור להשאירה לא אצל המשולח ולא אצל האלמנה אלא יש לשורפה! ובוה יקיימו "אל תשכן באהלך עולה", כי אם נקיימה עלולה להיות מכשול בעת יד לרמאים לגבות בה כסף שלא כדרך.

ולפני עור לא תתן מכשול (יט, יד). כרב שעני כל בני העיר ירושלים נשואות אליו, היה הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל נזהר מאד במילותיו. כשהיה מדבר עם אדם כלשהו הסביר היטב את כוונתו כדי שלא יתפרשו הדברים אחרת ותצא תקלה ח"ו. הדברים נבחנו אף ב'זוטות', וכמעשה שהיה: פעם באה ילדה לשאול על ביצה שיש בה טיפת דם. אמר לה רבי שמואל: "לכי ותפשי פח אשפה ותזקי לתוכו את הביצה..." רבי משה בלוי זצ"ל שנוכח במקום תמה לפשר ההדרכה המפורטת... השיב לו רבי שמואל: "פעם באה ילדה אף היא בשאלה כזו, ואמרת לה כי צריך לזרוק את הביצה. נבהלה הילדה וחשבה שאסור להחזיק ביצה כזו המעורבת בדם, וזרקה מיד את הביצה על רצפת הבית... מאז אני מצוה לזרוק את הביצה לתוך האשפה". (ימי שמואל)

הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל היה פעם בנסיעה ארוכה. והנה מגיע ערב ראש השנה והוא "נתקע" באמצע הדרך, בכפר קטן ועד מהרה הבין שאין לו כל ברירה אלא לעשות שם את ראש השנה. המצב לא היה פשוט שגדול הדור ורבה של וילנא צריך להעביר את ימי ראש השנה הק דושים, בכפר קטן, עם מנין מצומצם של יהודים, במקום לעשות זאת בבית הכנסת הגדול של העיר החשובה "ירושלים דליטא". והנה, במהלך יום הדין, התוודע רבי חיים עוזר ליהודי אחד שסיפר לו כבדרך אגב שהגיע לכאן כדי לייבם את אשת אחיו, שנפטרה והותיר אחריו יתומים קטנים... למשמע הדברים הללו, תקף ועזו את רבי חיים עוזר. הרי בכה"ג מדובר

לא תגנובו (יט, יא). סיפר ר' משה יצחק דרשן, המגיד מקלם זצ"ל שראה מעשה שהבהיר מדוע נאמר 'לא תגנובו' בלשון רבים. כפרית אחת, שממנה נגבה תרנגולת, החליטה לא להתלונן ולדווח על כך, והלכה אל החצר הסמוכה ונטלה לעצמה תרנגולת מן הלול. כשראתה שכנתה שנגנבה ממנה תרנגולת, קמה גם היא והלכה לחצר סמוכה ונטלה לעצמה תרנגולת, וכך נמשכה השלשלת עד שלבסוף צעקה אשה שנגנבה ממנה תרנגולת. ואמר המגיד מקלם שאז התברר לו שכך הוא בעולם הגדול, ראובן גונב משמעון, קם שמעון וגונב מלוי, ולוי מיהודה וכו'. יוצא שכתוצאה מגניבה אחת, נעשים עשרות גניבות, ולכן כתבה התורה 'לא תגנובו' בלשון רבים.

לא תגנובו (יט, יא). פעם בא שוחט אחד לפני רבי ישראל מסלנט, ואמר לו שרוצה הוא לעזוב את מלאכת השחיטה בו עוסק הוא שנים ארוכות, מפני שלבו נוקפו עקב האחריות הכבדה הרובצת עליו בהכנת מאכלים כשרים. "ובאיזו מלאכה תעסוק?" שאל רבי ישראל, והשוחט השיב: "בדעתי לפתוח חנות בעיירתי ולעסוק במסחר". תמה רבי ישראל: "במלאכת שחיטה יש רק לאו אחד של נבלה, ואילו במסחר יש הרבה לאווין של גנבה וגזלה, שקר ומרמה, עשק והונאה, כיצד יתכן שאינך חושש מאיסורים רבים אלו?"

ולפני עור לא תתן מכשול (יט, יד). סיפר הגר"י זילברשטיין שליט"א, הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל אתה פעם מכתב ההמלצה למגבית עבור אשה אלמנה עניה שהיו לה בבייתה מספר ילדים להשיא. הוא מסר את כתב ההמלצה לידי משולח קבוע שיצא לחו"ל ושם ערך את המגבית. ואכן יהודי חו"ל פתחו את ליבם ותרמו סכומים נכבדים עבור נישואי ילדי האלמנה והצליחה בס"ד לחתן ילד אחר ילד, חמשה ילדים, באמצעות מכתב ההמלצה של רבי מיכל יהודה. כאשר סיימה בשעה טובה ובמזל טוב לחתן את כל הילדים, והיה זה כבר אחר פטירתו של רבי מיכל יהודה, החל ויכוח בין המשולח לאלמנה למי שייך כתב ההמלצה. המשולח טען כי מכיוון שהוא קיבל את ההמלצה עבור המגבית הרי שזהו, ואילו

החינוך, שמא ייתכן שטעם האיסור קשור לשלום בין הבריות ולמריבות שהקללה יוצרת – "ואפשר לומר עוד, כי העניין להשביית ריב בין בני אדם, ולהיות בנייהם שלום, כי עוף השמים יוליך את הקול, ואולי יבואו דברי המקלל באזני מי שקילל". ולפי זה הטעם אינו מצד השפעת הקללה, אלא מצד מניעת המריבה.

טעם שלישי לאיסור מביא החינוך בשם הרמב"ם, והוא, שאיסור הקללה קשור להשפעתה על נפש המקלל עצמו, כי המקלל מרגיל את נפשו לנקמה, כעס ופחיתות מידות: "והרמב"ם זכרונו לברכה (בספר המצוות) אמר בטעם מצווה זו, כדי שלא יניע נפש המקלל אל הנקמה ולא ירגילנה לכעוס, ועוד האריך בעניין בספרו". ומוסיף על כך החינוך, שמדברים אלה של הרמב"ם נראה שהחשש אינו קשור לנוק למקולל, אלא רק למקלל: "ונראה לי מדבריו, שלא יראה הוא (=הרמב"ם) בדעתו נזק אל המקולל בקללה, אלא שתרחיק התורה העניין מצד המקלל, שלא ירגיל נפשו אל הנקמה והכעס ואל פחיתות המידות.

לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפוט עמיתך (יט, טו). באחד הימים הורה ריש לקיש: "נשיא שחטא מלקין אותו". כשהגיעה השמועה לרבי יהודה הנשיא הוא שלח את משמשו לאסור את ריש לקיש על פגיעתו בכבוד הנשיאות. שמע זאת ריש לקיש וברח אל העיר מגדל.

למחרת, כשנתוועד רבי יהודה הנשיא עם רבי יוחנן בבית המדרש, ביקש הנשיא מרבי יוחנן לומר דברי תורה. התחיל רבי יוחנן מוחה כפיים ביד אחת.

אמר לו הנשיא וכי ביד אחת מוחאים כפיים?" השיבו רבי יוחנן: "וכי אני לבדי בלי ריש לקיש אוכל לדרוש?" באותה שעה הבטיחו הנשיא לצאת בכבודו ובעצמו לקראת ריש לקיש. כשהגיע אליו הנשיא קיבל ריש לקיש את פניו ברוב כבוד ואמר לו: "דומה אתה לבוראך, כשהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים הוא לא שלח שליח ולא מלאך אלא הוא בכבודו ובעצמו, כך אתה באת בעצמך אליי".

שאלו רבי יהודה הנשיא: "מה ראית להורות את ההוראה המשפילה כל-כך את כבוד הנשיאות?" השיבו ריש לקיש: "אתם סבורים

באיסור דאורייתא של אשת-אח!" האם הנך יודע את גודל העבירה שאתה עומד לעשות?!" הזדעק רבי חיים עוזר. אבל לא היה נראה שהאיש מתרגש למשמע הזעקה. האיש ניסה להפגין את "ידיעותיו": הרי בנישואין אלו אני מייבם אותה! ניסה רבי חיים עוזר להסביר לו שמצות ייבום היא רק כאשר האח מת בלא ילדים, אבל כאשר יש ילדים ישנו איסור אשת-אח. אולם האיש מילא פיו צחוק ואמר שמבחינתו זה לא משנה אם יש ילדים או אין... רק כאשר רבי חיים עוזר "הוכיח" לו ע"י שני עדים, שהוא רבה של וילנא, הסכים האיש לחזור בו מכוונת הייבום. או אז התבררה לרבי חיים עוזר הסיבה מדוע נקלע לעשות את ימי ראש השנה המקודש בכפר הקטן ההוא... למנוע מכשול חמור מיהודי.

לא תקלל חרש (יט, יד). התורה אוסרת על אדם לקלל אדם אחר [ולאו דווקא חרש, ומה שנקטה התורה "חרש", לפי פשוטו הוא כדי לומר שאפילו חרש, שאינו שומע את הקללה, היזהר מלקללו, וכך כותב ספר החינוך (מצווה רל"א) – "שלא לקלל אחד מישראל, בין איש בין אשה, ואע"פ שאינו שומע הקללה, שנאמר לא תקלל חרש, ובא הפירוש עליו, מי שאינו שומע קללתך. וכן תרגם אונקלוס...". ומלבד הסבר זה ישנם גם הסברים אחרים מדוע נאמר דווקא "חרש", ומכל מקום מודים כולם, שהאיסור לקלל הוא כללי].

אלא שלא ביארה התורה את שורש האיסור – האם הוא נובע מכך שיש כוח בקללה לפעול, או שמא עצם הקללה אסורה?

ולמעשה נראה שהדבר תלוי בטעמים המובאים למצווה זו בספר החינוך: בתחילת דבריו, הוא מנמק את טעם האיסור בכך שיש כוח בקללת הפה, כי הדיבור הוא חלק אלוך ממעל, ויש בו כוח לפעול – "ואפשר לנו לומר לפי עניות דעתנו, כי בהיות הנפש המדברת שבאדם חלק עליוני, וכמו שכתוב (בראשית ב, ז), 'ויפח באפיו נשמת חיים', ותרגם אונקלוס 'לרוח ממללא', נתן בה כוח רב לפעול אפילו במה שהוא חוץ ממנה, ועל כן ידענו ונראה תמיד, כי לפי חשיבות נפש האדם ודבקותה בעליונים כנפש הצדיקים והחסידים, ימהרו דבריהם לפעול בכל מה שידברו עליו, וזה דבר ידוע ומפורסם בין יודעי דעת ומביני מדע". אך בהמשך דן

כמובן] במשך חצי שעה, צריך לתת לו בתמורה חצי ממנת הלחם היומית. ואם הוא רוצה להתפלל שעה שלמה - עליו לשלם תמורת כך מנת לחם שלימה! והנה, ע"י שהתחיל לעשות מסחר עם הסידור שלו הוא קיבל הרבה לחם, והתחיל לאכול כל כך הרבה עד שנחלה ומת.

נו, תראה איזה רשע ומושחת הוא היה. אם כבר יש לו סידור, איך הוא היה כזה רשע - למכור את הזכות להתפלל בסידור תמורת לחם? אי לכך, אינני רוצה יותר להכיר יהודים, לא רוצה לדעת מכלום.

אמר לו הרב סילבר: למה אתה מסתכל דווקא על אותו יהודי מסכן וטיפש, אשר מכר חצי שעה תפילה בסידור תמורת חצי מנת לחם או שעה תמורת מנה שלימה? למה אתה לא מסתכל על כל אותם יהודים צדיקים שהיו מוכנים לתת את מנתם לחמם הדלה תמורת תפילה בסידור? הרי כ"כ הרבה יהודים היו מוכנים לכך, עד שאותו מסכן אכל כ"כ הרבה לחם עד שנחלה ומת. למה אתה מסתכל רק על הצד השלילי ולא על הצד החיובי?

זוהי דוגמא לסיפור שאדם סבור שטמון בו מסר אחד, בעוד שבעצם עליו ללמוד ממנו בדיוק את הדבר ההפוך, ועל דרך זה אפשר לקיים את הציווי "בצדק תשפוט עמיתך" ע"י שמביטים על הצד החיובי שבו.

בצדק תשפוט את עמיתך וכו'. ומסיימת התורה, אחרי מספר פסוקים בהם מתואר כיצד צריך להתנהג בין אדם לחבירו:

"ואהבת לרעת כמוך אני השם".
לרבי הרי"צ מליובאוויטש זצ"ל הגיעו ליו"ט שני חסידים מהעיירה אודסה. כשנכנס הראשון ביחידות לרבי, שאלו הרבי: "מהיכן אתה?" ענה מאודסה. שאלו הרבי: "מה שלום היהודים באודסה?" ענה לה: "ברוך השם, התורה מתרבה להפליא, היהודים מגיעים במס"נ להתפלל, משתדלים מאוד לעזור אחד לשני, פשוט כיף שם ברוח ובגשם". כשמע זאת הרבי, הודה לחסיד ונתן לו עשרה רובל (סכום גדול בימים ההם).

כשיצא, סיפר לחבירו מהעיירה את מה שהיה, מה סיפר לרבי ומה קיבל. החליט החסיד השני שכשיכנס, יספר לרב את האמת. כששאל הרבי: "מה קורה באודסה?", השיב החסיד: "העיר מלאה בפריצות, הרבה יהודים לא דורכים בבית כנסת, הרבה גדרים

שמפני היראה אימנע מלהורות את תורת ה'?" (ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"א).

התורה מצווה את השופטים לא להטות את אמת המשפט בגלל שהאדם העומד מולם הוא עני או עשיר. לעיתים אף אנו כשופטים, שופטים את מעשינו - האם לעשות אותם או לא... מה מונע אותנו? הסביבה. לעיתים אנו מפחדים לומר את האמת, להתנהג עם האמת שלנו מהפחד מה יאמרו, מכבוד האדם העומד מולנו. מלמד אותנו ריש לקיש - אל תהדר פני גדול - וכי מפני כבוד המקום אימנע מלומר את האמת?

וכי מפני הסביבה נימנע מלומר את האמת שלנו? נימנע מלפרסם את שמו יתברך? נימנע מברכות ועשיית מצוות? וודאי שלו. נהפוך הוא - דווקא מול כולם נראה את האמת, נאמין ונפרסם את האמת שלנו, נחזק אותה ואולי גם את סובבנו. נזכור תמיד! אנו מייצגים את מלך העולם, שווה לנו לפרסם את המלך, אין אדם שלא היה רוצה להיות שלוחו של מלך, ואנו, שלוחיו של מלך העולם. נפרסם את שמו בעולם, לא נתבייש, לא נסתיר את זהותנו, ונזכה שאף אותנו בורא עולם יפרסם, יעלה, ויאיר את חיינו.

בצדק תשפוט עמיתך (יט, טו). מובא בתפארת שמשון בתקופת השואה, כשהצבא האמריקאי נכנס למחנות הריכוז והחל לטפל בשרידים ובפליטים, שימש רבי אליעזר סילבר זצ"ל בתור הרב הצבאי, ובתור שכזה נכנס לעובי הקורה לטפל בכל אותם פליטים חסרי כל.

והוא סיפר על מעשה שארע לו שם: במסגרת פעילותו הוא ניסה לדבר על לב הפליטים ולנחם אותם, וגם לארגן חיים יהודיים בקרב הפליטים. בין השאר הוא ארגן מניינים, אבל היה שם יהודי אחד שבשום אופן לא רצה להצטרף למנין. הוא טען בתקיפות: אינני רוצה להכיר ביהדות, לא רוצה מנין ולא תפילה ולא שום דבר. הוא כעס על הקב"ה ועל כל היהודים גם יחד.

הרב סילבר שאל אותו: הרי כולם סבלו כמוך בצורה שאי אפשר לתאר ולספר. מדוע אתה כועס יותר מכולם, עד שאפילו להכנס ולענות 'אמן יהא שמיה רבא' אינך מוכן? השיב לו אותו יהודי: כשלקחו אותנו למחנות, היה שם יהודי אחד שהצליח להגניב למחנה סידור. הוא פירסם בין היהודים שמי שרוצה להתפלל מתוך הסידור שלו [בהיחבא

מתקנאים בנו'. ועל דרך זה יש לומר, כי אין לך מעלה ושבח גדול יותר מאיש יהודי השרוי בהסתר וחשכה ואומר בפה מלא שהוא מאמין שהכול לטובה.. והרי למלאכים אין מצב כזה, כי לא חשכה להם עולמית, ובכדי שלא יתקנאו בנו המלאכים תיקנו לאומרו בלשון ארמית כדי שלא יבינו". [ולמעשה הדברים עולים יפה עם פירוש התוספות על התורה שהבאנו לעיל על הפסוק "בצדק תשפוט עמיתך", כי בסוף פירוש זה כתבים התוספות "ובאותה שעה הקב"ה מתפאר על מלאכי השרת..."].

בצדק תשפוט עמיתך (יט, טו) רש"י, באחד ההסברים לצינוי זה, מפרש שיש כאן ציווי לדון אדם לכף זכות (וכך מבואר בגמ' במסכת שבועות דף ל ע"א). ידועה השאלה, אם כך מדוע לשון הצינוי היא לשפוט "בצדק"? הרי מהות הצינוי היא ללמד זכות, ובמקום "בצדק" צריך היה להיות כתוב "בטוב", או "לכף זכות" וכד'?

"היה אומר הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק, דלכאורה צריך ביאור מהו הלשון 'בצדק תשפוט עמיתך'... היה לו לומר 'לכף זכות תשפוט עמיתך', מהו בצדק? אלא מכאן מוכח, דאכן רוב רובן של 'לימודי הזכות', הם הם 'בצדק' ואמת לאמיתה... וכבר ידועים דברי החכם כי כשהאדם יבדוק עצמו 'באמת', יגלה שלימודי החובה שלו עקומים הרבה יותר מלימודי הזכות שלו".

[בעומק הדברים, נראה שעצם לימוד החובה, על דרך של שפיטת הזולת לפי ראות עינינו, מנוגד לצדק ולשפיטת צדק. שהרי כבר נאמר (אבות ב, ד) "אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו", ומבאר שם השפת אמת (מובא כאן בבאר הפרשה בעמ' ט), שלמקום חברו אין אדם יכול להגיע לעולם, כי כדי להגיע למקומו עליו להיוולד מחדש במצבו, במשפחתו, בטבעיו ובהבנתו של חברו. נמצא שכל שיפוט של הזולת לכף חובה מנוגד לצדק, וממילא לימוד זכות עושה עמו "צדק"].

לא תלך רכיל בעמך (יט, טז). מובא בגליון במחשבה תחילה, באחת הפעמים בהן נסע הרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין, לרבו – המגיד הק' ממעזריטש, נזדמנה לו עגלה מלאה עגלונים שנסעו לאותו הכיוון. משך, החליטו להצטרף כולם בעגלה אחת. לאורך

נפרצ' וכו'. הרבי הודה לו, ונתן לו רובל אחד. אמר החסיד לרבי: "אני מאוד מתפלא, וכי משום שאני אמרתי את האמת הרבי נתן לי רק רובל אחד? למה לידידי ששיקך לרבי, הרבי נתן עשרה רובל"? ענה לו הרבי: "מה שקורה באודסה אני יודע יותר טוב משניכם. אני לא צריך מכם את המידע, רציתי לדעת מה קורה איתכם. כשחברך אמר שהכל בסדר והכל געוואלדיג, ידעתי שהוא כך הוא יושב, לומד ומתפלל ועוזר לאחרים. לכן מגיע לו עשרה רובל. כשאמרת שהעיר מלאה בפריצות, הבנתי שאתה מלא בפריצות, ולכן קיבלת רק רובל אחד".

כשהאדם מאשים את חברו, הוא מפנה לעברו אצבע מאשימה, האומרת: אתה עשית כך וכך וכו', כשהאדם מורה באצבעו על חברו, 3 אצבעות אחרות פונות לכיוונו, כאילו אומר: אני 3 פעמים ככה... כשאדם שופט את חברו בצדק וביושר, ומקיים את "ואהבת לרעך כמוך", יודע אני שאצלו בעצמו "אני השם" כל מעשיו גם נעשים לשם שמים.

בצדק תשפוט עמיתך (יט, טו) רש"י מפרש שיש כאן ציווי לדון אדם לכף זכות. בעלי התוספות, בפירוש "מושב זקנים" על התורה, מוסיפים על כך בצורה מחודשת ובדרך דרש, שכלולה כאן גם מצווה "ללמד זכות" על הקב"ה, אף כשמביא עלינו את מידת הדין: "אם בא עליך מידת הדין, הרי זה מצוות עשה להצדיק עליו הדין, וזהו 'עמיתך', הקב"ה" [ובאמת מצאנו בפסוקים שהקב"ה נקרא בדרך משל "רעך" וכדומה, כמו בספר משלי, כז, י, "רעך ורע אביך אל תעזוב"].

יש שהקשו, מדוע אמרו חז"ל (ברכות ס:), 'לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד' בלשון ארמי, ולא נקטו בלשון הקודש, 'כל מה שעושה הקב"ה הכול לטובה' (כמו תחילת המימרא, שהיא בלשון הקודש, לעולם יהא אדם רגיל לומר וכו'), וגם כשהובאה מימרא זו בשולחן ערוך (אורח חיים, רל, ה), נזכרה בלשון ארמי?

ויש שביארו על פי דברי התוספות (ברכות ג ע"א ד"ה היה) 'אומרים העולם, לכך אומרים קדיש בלשון ארמית, לפי שתפילה נאה ושבח גדול הוא, על כן נתקן בלשון תרגום, שלא יבינו המלאכים (כמבואר במס' שבת דף יב, שאין המלאכים מבינים לשון ארמי), ויהיו

ושאלתיו אם הייתי צריך להוכיח אותו. והשיב לי בשלילה בי בוודאי עברו שם יהודים אחרים וגם הם הוכיחוהו, ולא קיבל תוכחתם.

המשכתי לשאול, ומדוע לא להוכיח מספק, הרי זה ספק דאורייתא, והשיב – שאין זה בגדר ספק.

הוספתי לשאול, שמא בכל זאת יועיל, והשיב – ההלכה אומרת שמצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע ואינו מתקבל, ו'מצוה', פירושו שזה אסור.

והסביר שיש לכך שני פירושים: (א) כתוב "אל תוכח לך פן ישנאך", ואתה מכשיל אותו בלא-תעשה של שנאה, כי מי שאינו מקבל תוכחה שונא את המוכיח. (ב) כל תוכחה היא בגדר של התראה, והתראה מגדילה את זדון לבו של העבריין, והעבירה שלו תהיה חמורה יותר.

ושאל החזו"א, מי התיר לך להגדיל לו את איכות העבירה?

כאשר שאלתיו, הרי כתוב שעל דבר מפורש בתורה יש להוכיח, השיב, שמדובר ברב העיר, שפעמיים בשנה צריך להתריע על כל דבר שלילי בעירו, גם אם דבריו לא יתקבלו. וזה לא מדין תוכחה, אלא מצד "שלא תשתכח תורה בישראל".

הוכח תוכיח את עמיתך (יט, יז). רבי הלל ליכטנשטיין מקולומי, היה רגיל לנסע לערי ישראל כדי להוכיח את העם. פעם הגיע אל הרה"ק רבי חיים מצאנז בעל ה"דברי חיים" והוא כיבדו והשתעשע עמו בדברי תורה. במהלך הדברים, פנה רבי חיים ושאל את רבי הלל: "הרי כבודו מוכיח את כולם, מדוע לא יגיד גם לי מוסר?" נרתע רבי הלל ולבסוף אמר: "תמה אני על רבנו, שאין בביתו שיעור אמה על אמה זכר לחורבן. "הסכים עמו רבי חיים ומיד צוה להביא לפניו סולם. הדברי חיים עלה בעצמו על הסולם כנגד הפתח וגרד את הצבע בשעור של אמה על אמה. בסיום מלאכתו, הודה לרבי הלל על שעוררו על כך.

הוכח תוכיח את עמיתך (יט, יז). מובא בס' עולמו של אבא, המשיל לכך משל נפלא – הגאון רבי שרגא צבי טננבוים זצ"ל בעל 'נטע שורק': בכל בית יש שני מיני מים, מים ממעיין השתיה ומי גשמים לכביסה ולניקיון. פעם יצאה אשה לעשות קניות בשוק

הנסיעה דיברו על בני עירם, מה טיבו של פלוני ומה מעשיו של אלמוני, ונכשלו בשיחתם ברכילות. לפתע שאל הרה"ק מקרלין: "הלא עגלוניים אתם, ומן הסתם מבינים אתם בטיבם של סוסים". העגלוניים הנהנו במרץ, הנה יהודי של צורה זקוק לדעתם... שאלם שאלות מן הגורן ומן היקב בסוסים וענייניהם, טיב השיניים והרגליים, הריצה והרכיבה, וכהנה וכהנה והם מחווים דעה. זה פוסל וזה משבח, מתווכחים ומסכימים – עדי הגיעו למחוז חפצם. משהגיעו לעיר והנה נודע להם שעמם נוסע הרבי מקרלין. פנו אליו בטרוניה: "אם רבי אתם, מה לכם ולסוסים?" השיבם הרה"ק רבי אהרן: "ראיתי שבדיבוריכם הורגים אתם בהבל פה. אמרתי מוטב תהרגו סוסים ולא תהרגו אנשים..."

לא תשנא את אחיך בלבבך (יט, יז). אמר הרה"ק ר' יעקב יצחק מלובלין זי"ע, אפילו אם "אחיך" שונה בתכלית ממך במראה ובמעשים, והדמיון היחיד שאולי יש לו לכלל בני ישראל זה רק בלבו, כי בחיצוניות הוא נראה שונה לגמרי, גם אותו אסרה התורה לשנוא.

הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא (יט, יז). עה"פ במשלי "אל תוכח לך פן ישנאך, הוכח לחכם ויאהבך" (ט, ח) נשאלת השאלה הרי החכם אינו זקוק לדברי תוכחה, ותוכחה צריך דוקא הליץ? וביאר האלשי"ך: "אל תוכח לך" בשעה שאתה בא להוכיח אדם אל תהיה פונה אליו ואומר לו לך שכמוך, רשע שכמוך, מפני מה אתה עושה כן! אלא: "הוכח לחכם" – אמור לו: היתכן? היאך זה שאדם נבון וחכם כמוך יעשה מעשה שכזה. ורק בדרך זו ישיפיעו עליו דבריו לטובה.

וכן יש לבאר כאן בפסוק "הוכח תוכיח את עמיתך" היינו תפנה אליו כאיש הפונה אל עמיתו, אל חבר וידיד, "ולא תשא עליו חטא" ולא תפנה אליו כאל חוטא ורשע, כי אז לא יהיה לדברך כל השפעה.

הוכח תוכיח (יט, יז). בס' שמחה בבית מובא: אומר הגר"י זילברשטיין שליט"א: בשבת אחת עברתי במקום שהיום הוא רחוב 'השלושה', וראיתי יהודי עובד בגינה במלאכות דאורייתא. באתי אל החזו"א

מובא ב'להגיד'. "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה" סיפרתי בהזדמנויות שונות את הסיפור הידוע, ואם כבר שמעתם, תשמעו שנית. רבי שמשון ורטהימר שימש כרב בווינה לפני שלש מאות שנה. והוא נקלע לויכוחים עם הכמרים על "אתה בחרתנו מכל העמים" עם ישראל לעומת הגויים. הכמרים התלוננו על התחושה הרווחת בקרב היהודים, שהם עם נבחר וכפי שאכן כתוב בתורה "ואבדיל אתכם מן העמים והייתם לי לעם", התווכחו הכמרים עמו רבות וירדו לחייו, עד שהמלך אמר: כבוד הרב, די לויכוחים, יש לך אפשרות אחת להראות את צדקתך בהוכחה מעשית, כי אם הצדק איתך בבקשה, תוכיח בעליל כי קיים הבדל בין גוי ליהודי.

"טוב, אדוני המלך, אני אראה לכם בצורה מוחשית את ההבדל בין גוי ליהודי. רק תערוך לי סעודה דשנה, לגויים לבד וליהודים לבד, ובסעודה יתבהרו העניינים. תשגר הזמנות והודעה, כי ביום השלישי הבא - נקבעה ארוחה מטעם המלך. משעה שש עד שמונה בערב סעודה ערוכה כיד המלך בשביל הגויים. ומשעה שמונה עד עשר בלילה ליהודים (בניהולו של הרב ורטהימר). ומדוע אני מחלק את הסעודה, כי האוכל של היהודים אינו האוכל של הגויים, ובעזרת ה' בסעודה תוכלו להוכיח הבדל בין העמים.

הגויים המוזמנים הגיעו. חשובי עיר הבירה - באו לאכול ולשתות. הם מצאו לפנייהם שולחנות מלאים כל טוב. אבל דבר אחד היה חסר - מזלגות וכפות. המשרת יצא לברר את סיבת הדבר, ולאחר כמה רגעים שב והודיע בשם המלך "לא לגעת באוכל בלי מזלג וכף", טוב, ממתינים. חלפו עוד רגעים ארוכים והנה נכנסו מלצרים, עם מזלגות של מטר וחצי כל אחד, גם כפות של מטר וחצי... "לאכול רק עם המזלגות!" הכריזו.

הגויים החלו להסתובב סביב עצמם: "איך מגיעים לאוכל? מה המלך משוגע?" (תחשבו קצת ותבינו, שלא שייך לתפוס בידית המזלג ולהכניס לפה את האוכל התפוס בשיני המזלג, כאשר המזלג ארוך כל כך). הם ניסו בדרכים שונות, אולי כך, שמא בצורה אחרת. חלפו עשר דקות ראשונות של מאמצים ללא הצלחה. מצידם כבר היו אוכלים ככה כבהמות בעשר אצבעותיהם, אך אסור! המלצרים עברו בין המסובים והזהירו שוב ושוב בשם המלך: "בלי כף וללא מזלג לא

וציוותה על בתה הקטנה שהשאירה בבית, לא להשתמש במי הגשמים לשום דבר, ולא לשתות מהם, כי מים מזוהמים אלו עלולים לגרום למחלות. לאחר שהאשה יצאה יצאה לשוק, פרצה שריפה בבית והילדה אצה לשוק לחפש את אמה בשאלה: האם מותר לכבות את השריפה עם מי גשמים מלוכלכים? כן, בודאי שכן - צעקה האמא, אם יש שריפה אין בודקין את המים! למה הדבר דומה: למגידיים של ימינו, המטיפים מוסר, והם בעצמם אינם קדושי עליון. בשנים קדמניות לא היו בישראל "שריפות" כה גדולות, לכן היה אומר דברי תוכחה ומוסר, רק הרב הדומה למלאך ה' צבאות, והיה בעצמו 'טלית שכולה תכלת', אבל היום שבכל בית יהודי יש "שריפה", מותר לכל אדם לומר מוסר..."

לא תשנא את אחיך בלבבך (יז). בציווי זה על איסור השנאה, משתמשת התורה במילה "אחיך" (לא תשנא את אחיך), בעוד שבציוויים האחרים הלשון היא בדרך כלל "רעך", "עמיתך" וכדומה (ואהבת לרעך כמוך, בצדק תשפוט עמיתך).

רש"י הירש מבאר זאת כך - התורה באה להדגיש, שגם כלפי אדם שאינו דואג לטובתו, והתנהגותו היא כזו שכבר אינו ראוי להיקרא "רעך"; וכמו כן הוא אינו מכבד את זכויותינו כלל ולכן גם אינו ראוי להיקרא "עמיתך"; גם בנסיבות אלה, מסבירה התורה מדוע להימנע משנאתו, כי הוא עדיין "אחיך" - כולנו בניים למקום, ומחוברים באחוה זו, "ולמען האב האחד הזה - הקורא לו עדיין 'בנו', ושומר לו מקום בביתו ובלבו - אסור לשנאה לעלות בלבנו".

ובלשונו: "אף אם אחינו עשה לנו רעות רבות; גם אם בשוכחו את חובתו להתמסר לטובתנו אינו ראוי עוד לשם 'רע'; ואפילו אם בהתעלמו מזכויותינו הוא מאבד את הזכות להיות עמית - הוי אומר, שתהיינה לו זכויות שוות - אף על פי כן יש שם אחד שלעולם לא יאבד ממנו: הוא נשאר תמיד 'אחינו', שכן, כולנו בניים לה'; וכ'אחינו', גם הוא 'מאוחה', מחובר באחוה לכולנו, דרך ה'. אנו אחים, בני אב אחד, ולמען האב האחד הזה - הקורא לו עדיין 'בנו', ושומר לו מקום בביתו ובלבו - אסור לשנאה לעלות בלבנו".

להחלמה היה לעבור תהליך של החלפת דם עם אחיה בן החמש, שחלה באותה מחלה ובאופן פלאי החלים ממנה. בדמו היו נוגדנים כנגד המחלה.

הרופא הסביר את המצב הקשה של האחות לילד הקטן ושאל אותו אם הוא מוכן לתת את דמו לאחותו.

ראיתי שהוא מהסס לרגע לפני שאמר לרופא "כן, אני אעשה זאת בשמחה כדי להציל את לידה". כאשר שכבו השניים במיטותיהם הצמודות בתהליך העברת הדם, הוא חיך, ממש כמו כולנו, למראה הצבע החוזר ללחייה של לידה. ואז הוא פנה אל הרופא ושאל בקול רועד "דוקטור, האם אתחיל למות מיד?"

הסתר שהילד פשוט לא הבין את דבר הרופא. הוא חשב שעליו לתת לאחותו את כל דמו ולמות כדי להצילה. כשאמר כן להצעת הרופא – לדבר הזה הוא אמר כן...

בפרשת קדושים אותה יקראו בארץ השבוע, מופיע הפסוק "ואהבת לרעך כמוך", מצוות אהבת ישראל שהיא היסוד לכל התורה כולה, מייסדי החסידות לימדו אותנו שלושה רבדים בקיום המצווה הזו ובדרך לייקר כל יהודי.

הבעל שם טוב הדגיש את מעלתם של פשוטי העם ושיבח אותם אפילו יותר מהלמדנים, הוא אמר שהלמדנים משולים לתפילין של ראש ופשוטי העם לתפילין של יד ובפועל אנו מניחים את של יד לפני הראש, בזאת נתן לנו הבעש"ט מסר עד כמה יקר כל יהודי אפילו אם הוא אדם פשוט.

המגיד ממעזריטש שהיה תלמידו וממשיך דרכו של הבעש"ט אמר נכון שלמדנו לאהוב גם את האיש הפשוט אבל מה קורה אם הוא לא צדיק האם גם אז עלי לאהוב אותו? פנה המגיד פעם לאחד מתלמידיו ואמר "בשמים אומרים שאהבת ישראל היא לאהוב רשע גמור כמו צדיק גמור" בזאת לימד המגיד שגם אם יש יהודי שהוא רשע גמור נוכל באמצעות קילוף הקליפות למצוא את הנקודה הפנימית הטובה שלו, נעורר אהבה אליו ודווקא כך נסייע לו לשפר את התנהגותו.

בעל התניא הרבי הראשון של חב"ד הוסיף עוד יותר וכתב שאהבת ישראל צריכה להיות כמו אהבת אחים שהיא אהבה שאינה תלויה בשום דבר, לא משנה מי הוא ומה הוא, וזה לא שאני אוהב את הרשע "כמו" את הצדיק,

לגעת". כאשר חלפה שעה, האוכל נשאר כמות שהוא. ואות ניתנה לסיום הסעודה. אמרו הגויים לעצמם אנחנו לא נוזז מכאן. נמתין - לראות מה היהודים יעשו, וממה נפשך, אם יתנו להם מזלגות וכפות רגילות נבוא בטענה – היתכן.

למה הפלו אותנו לרעה? היהודים הלכו ליטול ידים באולם השני, בו הוכן אוכל בתכלית הכשרות. נטלו ידים. והנה, גם כן אותו המשחק אין כף אין מזלג. יושבים וממתנינים. הגויים הסתכלו מהצד, כיצד גם להם מביאים מזלג שאורכו מטר וחצי. הגויים המתינו בצפייה לראות איך יפול דבר.

חייכו היהודים. הרהרו שוב ושוב. ואז, אחד נתן לשני. - כל יהודי נטל אוכל במזלג והאכיל את חברו היושב מעבר השני של השולחן... חלפה רבע שעה, נגמר האוכל.

אמר הרב, "אדוני המלך אתה רואה הבדל בין גוי ליהודי?... מדוע רק ליהודים עלה הרעיון בראשם להאכיל את השני? האמת היא רבותי, שאם אני נותן לחברי לאכול ומסייע לו להכניס לפה, הוא כנגדי הרי יסייע לי, ושנינו נצא מרווחים, אבל הגוי, בראש שלו לא מעלה בכלל רעיון לתת לשני, (גם לי גם לך לא יהיה...) היהודים הספוגים ב"ואהבת לרעך כמוך" מסוגלים לחשוב בכיוון כזה אבל הגויים לא. מצבו של הגוי דומה לאותו קמצן שמעולם לא נתן, והנה הוא טבע בים של תל אביב.

רץ המציל לעברו וצעק: "תן, תן לי יד". קרא הטובע מתוך הסערה: "לתת, אני אף פעם לא נותן". וכך טבע ונעלם בפי הדגים הטורפים. הגוי לא מכיר מה זה נקרא - השני, הזולת עוד במתן תורה קיימנו בעצמנו "ואהבת לרעך כמוך". אנו אומרים בהגדה של פסח "אילו קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו? דיינו? דיינו?" בכך שבהר סיני נעשינו כולנו - אחד. כבר שם, ברוחי, הם לא אמרו: "אעשה ואשמע" אלא "נעשה ונשמע", חשבו על הזולת. כי דבר טוב אני רוצה לתת גם לשכני... יסוד היסודות.

ואהבת לרעך כמוך אני ה' (יט, יח). "זה קרה לפני כמה שנים, עבדתי כמתנדבת בבית החולים סטנפורד, למדתי מילד קטן בן חמש בסך הכול, מה זה אומץ, מהי מסירות ומה הפירוש "אהבת אחים", בבית החולים היתה מאושפזת לידה קטנה בשם לידה שסבלה ממחלה נדירה וקשה. הסיכוי היחיד שלה

של האדם, וכמו שצילו של האדם עושה רק מה שהוא עושה כך גם ה' מתנהג עם האדם כמו שהוא נוהג כלפי אחרים, אם הוא גומל חסדים ואוהב אפילו כאלה שאינם ראויים לאהבה, גם ה' יאהבנו ואף על פי שאינו ראוי לכך... זהו הכוונה גם בדברי הכתוב: "ואהבת לרעך" משום ש"כמוך אני ה' כמו שאתה תתנהג עם חברך אפילו כשלא מגיע לו כך גם אתנהג עמכם...

ואהבת לרעך כמוך אני השם. כתוב בגמרא שנכרי אחד בא להלל הזקן ואמר לו רבי גייריני על מנת שתלמדני כל התורה על רגל אחת, אמר לו זה כלל נקוט בידך מאי דעלך סני לחברך לא תעביד ואידך זיל גמור, פירוש מה שאתה שונא שיעשו לך אל תעשה לחברך, ושאר מצוות התורה תלמד מהכלל הזה. והנה המצוות השכליות כמו גניבה גזילה עושק השבת אבידה רציחה וכדומה מובן שהם נכללים בכלל הזה, אבל מצוות כמו אכילת חזיר שעטנז כלאים וכדומה אינו מובן איך הם נכללים בזה.

וכתב ה"מטה יוסף" ששמע מפי החתם סופר דצוק"ל לבאר, ע"פ משל לילד יתום מאב ואם שאין לו כלום, ופגע בו איש עשיר ולקח אותו לביתו גדלו ולמדו ונתן לו כל מחסורו, ויגדל הילד ונודע לו שזה האיש אינו אביו האמיתי והטיב עמו כמו עם בניו האמתיים, והכיר שהוא צריך להודות לעשיר לאין שיעור, והי היום וילך העשיר עם היתום עמו ללמדו דרכי המסחר ובא לעיר גדולה ונכנס לבית מסחר גדול מאוד מלא סחורות יקרות, ואמר להיתום בחר לך פה סחורה למלבושיך וגם אם היא תהיה היותר יקרה במסחר הזה הנני מוכן לשלם בעבורך, ויבחר לו היתום סחורה יקרה מאוד, וירא העשיר והנה הוא בגד אדמדם, ויאמר צר לי מאוד שבחרת בצבע אדמדם שאני שונאה קח לך משאר צבעים איזה שתרצה ובאיזה מחיר יקר שייטב בעיניך רק צבע אדמדם לא תקח לך, הרי בודאי שהיתום מחויב לבטל רצונו ולקיים בחפץ רב את רצון העשיר המיטיב לו טובות רבות וגדולות, ואם אינו עושה כן ומורד נגד רצונו ולוקח הבגד האדמדם הרי הוא נבל וכפוי טובה, ובודאי שבצדק יחרה אפו של העשיר על נבלות הבן היתום הזה.

והנמשל הוא עם ישראל לאבינו שבשמים, הוא ברחמי הרעה לנו לאכול בהמות חיות ועופות אבל חזיר אסר לנו, הרשה לנו ללבוש

אלא שכל יהודי, מבלי להסתכל באיזה מקום הוא הרי הוא אחי ולכן אני אוהב אותו. לאהבה זו מגיעים באמצעות זה שנפנים שכולנו בני אב אחד אנחנו וכולנו מציאות אחת, לכן עלינו לאהוב אחד את השני ללא שום התניה ולסייע אחד לשני בכל מה שאפשר.

ואהבת לרעך כמוך, אני ה'. מספרים על שני חברים שהיו אוהבים ונאמנים זה לזה. פעם אחת העלילו על אחד מהם עלילת שווא, ובית המשפט הוציא עליו גזר דין מוות, והחבר הנאמן ניסה בכל כוחו לעשות כל מה שבידו למען הציל אותו מחרפת מוות, אך ללא הועיל, והנה בעת הגיע היום המר וכבר הובל למקום הגרדום, ורואה איך שמובילים אותו מרוב עם חבלים סביב לצווארו רח"ל, והוא מרוב כאב וצער, לא היה מסוגל לראות איך שחבירו וידידו מובל כך למוות, ולא יכל לעצור בעד עצמו, ורץ נבהל למקום הגרדום בצועקו גיוואלד! אל תהרגו אדם חף מפשע שלא עשה כלום, והרי אני הוא שעשיתי את העוול ולא הוא, ועשה כך מרוב אהבתו שלא יראה במות חבירו, וביקש שיעשו את משפט המוות לו ולא לחבירו הכשר, ואלו האנשים שרצו לעשות את תפקידם בהוצאת גזר הדין, נבהלו ונשתוממו, היתכן דבר כזה שיזכו את החייב ויחייבו את הפטור.

וגם הנידון למוות בעצמו, לקח עוז בנפשו והרים קולו וטען ששקר ענה חבירו, בכוונה כדי להציל אותי מידכם ומוכן למות במקומי, וגם הוא מגודל האהבה שאהב אותו, לא הסכים שחבירו יקריב נפשו בשבילו, ובעודם מתווכחים כך ביניהם עם מי הוא האמת, ומהומה גדולה נעשתה סביבם, עד שהגיע הדבר לאוזני המלך, והתפעל מאוד מאהבה גדולה כזו שיכולה לשרור בין שני ידידים, ומיד ביטל גזר דינו, וביקש מהם אנו שתפו אותי גם בחבורתכם הזאת.

כמו"כ הקב"ה כשרואה ששורה אהבה וריעות בין אדם לחבירו, כביכול ג"כ רוצה להשתתף עמהם, וזה מה שכתוב ואהבת לרעך כמוך אני ה', אם תאהבו זה את זה, אומר הקב"ה "אני ה'" שותף אני באהבתכם.

ואהבת לרעך כמוך אני ה' (יט, יח). פירש הבעל שם טוב הק' זי"ע על פי מה שנאמר בתהילים (קכא, ה): "ה' שומרה ה' צילך" על יד ימינך", ומהו הכוונה? אלא ה', הוא כצילו

בגדים מכל אשר נחפוץ רק שלא יהיה שעטנו בתוכו, הרשה לנו לזרוע כל תבואות שבעולם וליטע כרמים כאשר ייטב בעינינו רק לא בכלאים, הרי בודאי שאנחנו מחויבים לקיים בנפש חפצה את רצון אבינו אב הרחמן ואם לא נקיימו עם נבל אנחנו בני משחיתים אנחנו.

אבל אם נשים אל לבנו מאי דעלך שני לחברך לא תעביד, צא וחשוב אם אתה היית עושה כל כך טובות לחברך כמו שהקב"ה עושה לך והוא היה עושה נגד רצונך האם לא יחרה אפך בו האם לא היית מענישו כראוי, כן תחשוב איך אתה חייב לעשות רצון בוראך הנותן לך חיים ובריאות ושכל ובינה ובתים ושדות וכרמים ואינו מבקש ממך מאומה כי אם ליראה אותו ולעבדו ולעשות רצונו, פשוט שאנה מחויב בתשוקה עזה להשלים רצונו. וזה מה שכותבת התורה בפרשתינו "ואהבת לרעך כמוך" ממצוות השכליות של בין אדם לחבירו מזה תלמד גם ש"אני השם" גם במצוות שזה בין אדם למקום תבין שאתה מחויב לשמוע בקולו של השם.

אל תפנו אל האלילים (יט, ד). כתב הגאון ר' זלמן סורוצקין זצ"ל, אפילו מיהודים העומדים על מפתן בתי האלילים, והזקוקים לאזהרה שלא יעשו את הצעד האחרון, גם מהם אין להתיימש, והתורה קוראת ואומרת להם "קדושים תהיו". שכל זמן שלא עוממה בקרבם האש הקדושה והנקודה היהודית, והם עדיין שומעים את הקריאה של "אני ה' אלקיכם" עמוק בקרבם, הרי הם עוד מסוגלים לשוב, ולא רק כדי לשמור את חוקי ומצוות התורה, אלא אף לעלות מעלה מעלה ולהיות קדושים.

לא תעשק את רעך ולא תגזול (יט, יג). פעם בא השוחט של העיירה סלנט להגאון ר' ישראל מסלנט זצ"ל והביע בפניו את רצונו לעזוב את מלאכת השחיטה, כיון שהוא ירא מאחריות של איסור נבילה.

שאלו ר' ישראל, ובמה דעתך להתעסק? השיב לו השוחט, שיפתח חנות ויעסוק במסחר. תמה ר' ישראל ואמר, ומה שבשחיטה אתה חושש שאין בה כי אם לאו אחד של נבילה, על אחת כמה וכמה שיש לחשוש בחנוונות, שכרוכות בה הרבה אזהרות ואיסורים, לא תגנוב, לא תגזול, לא תחמוד, לא תעשוק, לא תונן, לא תכחשו, לא תשקרו, לא תעשה ועשה של מידות ומשקלות, ומדבר שקר תרחק.

לא תלין פעלת שכיר אתך עד בוקר. לא תקלל חרש (יט, י ג יד). כתב בעל הטורים, שסמכה התורה את האיסור להלין פעולת שכיר לאיסור קללת חרש, כדי לומר כי אף אם ילין שכרך אל תקללהו אלא תתבעהו בב"ד.

כתב על כל הגאון ר' חיים זייצ'יק זצ"ל, שהתורה קבעה כאן את גבול המותר לו לאדם לעשות ולפעול כשהוא צודק, וגם כאשר הפועל הזה צודק שלא קיבל את שכרו

בגדים מכל אשר נחפוץ רק שלא יהיה שעטנו בתוכו, הרשה לנו לזרוע כל תבואות שבעולם וליטע כרמים כאשר ייטב בעינינו רק לא בכלאים, הרי בודאי שאנחנו מחויבים לקיים בנפש חפצה את רצון אבינו אב הרחמן ואם לא נקיימו עם נבל אנחנו בני משחיתים אנחנו.

אבל אם נשים אל לבנו מאי דעלך שני לחברך לא תעביד, צא וחשוב אם אתה היית עושה כל כך טובות לחברך כמו שהקב"ה עושה לך והוא היה עושה נגד רצונך האם לא יחרה אפך בו האם לא היית מענישו כראוי, כן תחשוב איך אתה חייב לעשות רצון בוראך הנותן לך חיים ובריאות ושכל ובינה ובתים ושדות וכרמים ואינו מבקש ממך מאומה כי אם ליראה אותו ולעבדו ולעשות רצונו, פשוט שאנה מחויב בתשוקה עזה להשלים רצונו. וזה מה שכותבת התורה בפרשתינו "ואהבת לרעך כמוך" ממצוות השכליות של בין אדם לחבירו מזה תלמד גם ש"אני השם" גם במצוות שזה בין אדם למקום תבין שאתה מחויב לשמוע בקולו של השם.

ולא תגזול (יט, יג). פעם הלכו בדרך הסבא מקלם זצ"ל והגה"צ ר' אליעזר שולביץ זצ"ל מלומז'ה, כשהגיעו סמוך לפונדק אחד נעשתה תכונה רבה ורעש גדול, ובעלת הפונדק מאוד שמחה שצדיקים אלו יבואו להתארח אצלה, וכשסרו האורחים הגדולים לפונדק, ערכה בפניהם סעודה יפה ושירתה אותם באדיבות ובנעימות רבה, ואגב עיסוקה בהכנת האוכל והמטעמים ומתוך הרגשת חדוה של קבלת אורחים נעלים כאלה, התחילה האשה לגבב דברים ולספר להם דברים על טרדות משק ביתה, על הפרות והעגלים והאווזים, ועל התרנגולים ועל תפוחי אדמה.

וכל אותו הזמן היה ר' אליעזר יושב ומעיין בספר ולא שם לבו לשיחת הבטלה של האשה, ואילו הסבא מקלם היה יושב ומקשיב לסיפורה ושואל ומתעניין בכל דבר קטן וגדול.

לפני עזבם את האכסניא הציעו האורחים לפונדקאית לשלם לה שכר הסעודה, אבל היא סירבה לקבל, כי לא רצתה להפסיד זכות ומצוה כה גדולה להאכיל אנשים נכבדים כאלו.

בהיותם כבר כברת ארץ חוץ לאכסניא פנה הסבא מקלם לר' אליעזר שולביץ ושאלו,

זומן, והוא עמל ויגע בשביל שכר זה, וכבר היה לו תקוה לקנות את צרכי ביתו ולהאכיל את ילדיו ובני ביתו בממון זה, והנה הוא יוצא מאוכזב ומדוכא, והוא צודק ממש בזכותו, אבל מזוהרה התורה שלא יקללנו, אלא יש דרכי פעולה המותרים על פי התורה, לך ותתבענו בב"ד.

ולפני עור לא תתן מכשול (יט, יד). אמר על כך מרן הגר"ס זצ"ל שבעניני מידות אין איסור של לפני עור, ואל לו לחשוב שאם יכבד את חברו עלול הוא להכשילו בגאווה.

בצדק תשפוט עמייתך (יט, טו). כתב רש"י, הוי דן את חברך לכף זכות. יש לבאר מדוע ציותה התורה לדון את חברו לכף זכות ואף שזה נראה כשקר. ביאר זאת המהרי"ל דיסקין זצ"ל בדרך נפלאה, שהנה אמרו חז"ל "כל אדם שיש לו עזות פנים סוף נכשל בעבירה" (תענית ז, א), והוא מפני שה אדם הרבה פעמים נמנע מלחטוא מפני הבושה, ומי שהינו עז פנים ואין מתבייש סופו שיבוא לידי עבירה. וכבר כתב חובת הלבבות שיש לנו להודות לה' שהטביע בנו את הבושה שאל"כ לא היו מקיימין בני אדם אף כיבוד אב ואם. ובעיר שיש בה י' בני אדם, ואחד מהם חטא ר"ל, ודאי שהוא פרץ גדר הבושת לגמרי והינו עז פנים, אמנם השני שיחטא אחריו כבר אינו צריך לעזות כל כך, כי לא רק שאינו מתבייש אלא בפני ח' אנשים, אף גם יש לו מסייע למעשיו, והשלישי שיחטא כבר אינו עז פנים כלל.

וזה ענין חילול ה', שהחוטא בפרהסיא מחליש את עוצם הפחד והחרדה והבושה אשר הוטבעה באדם, ולכן הוא מכשיל רבים. ולכן חז"ל יעצו לנו לדון לכף זכות, למען לא ימצא לנו פתח בלבבנו לפרוץ גדר הבושה, וכאשר נחזק על לבבנו שכולם צדיקים זה יצילו שלא יחטא, כי בשביל לחטוא צריך עזות פנים גדולה כי הוא הראשון שחוטא. לא כן כאשר ימצא בכל אחד שמץ דופי, אז הוא עלול ליכשל ח"ו כי כבר אינו נצרך להיות עז פנים.

והמשגיח הגרא"א דסלר זצ"ל כתב, כי במעשה רע של חברו יש להבדיל בין הפועל והפעולה. על מצב הפועל (חבירו שעשה את המעשה) אין להרהר אחריו ומוכרחים אנחנו להכריעו לכף זכות, אבל לעומת זה, אנחנו חייבים להפעיל ביקורת על הפעולה שאיננה טובה, כי כל מה שהאדם רואה השחתת אחרים, כן יתעורר גם בקרבו הרצון לעשות כזה וכמו שכתוב "זאעשה כן גם אני" (דברים יב, ל). ולכן צריך להכיר ולגנות את הבל המעשה.

והוא עמל ויגע בשביל שכר זה, וכבר היה לו תקוה לקנות את צרכי ביתו ולהאכיל את ילדיו ובני ביתו בממון זה, והנה הוא יוצא מאוכזב ומדוכא, והוא צודק ממש בזכותו, אבל מזוהרה התורה שלא יקללנו, אלא יש דרכי פעולה המותרים על פי התורה, לך ותתבענו בב"ד.

וטבע האדם שאם מותר לו לצורך, הוא מתיר לעצמו גם שלא לצורך והוא עובר את הגבול, וכיון שמצא טענה על חברו בעבור עוון אחד, הוא כבר נפסל אצלו לגמרי, ומבטל את כל מעלותיו עד שמרשה לעצמו לקללו ולהזיקו. ועל זה הזהירה התורה שיש לדעת תמיד את הגבול, מה מותר לפעול נגד חברו ומה אסור לפעול באף מצב.

ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלקיך אני ה' (יט, יד). כתב רש"י, לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו של זה לטובה או לרעה, ויכול להשמט ולומר לטובה נתכוונתי, לפיכך נאמר בו ויראת מאלקיך המכיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללבו של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו, נאמר בו ויראת מאלקיך.

פירוש זה של רש"י נשנה בעוד ארבע מקומות בפרשיות אלו, לענין מפני שיבה תקום, ועל אונאת דברים, על לקיחת ריבית ועל עבודת פרך בעבד.

עורר על כך המשגיח ר' שלמה וולבה זצ"ל (עלי שור ב, תצט) שכאן מתגלים לנו ניצוצות מהעומק של היראה. אם היו שואלים אותנו מהי יראה, היינו עונים שיראה היא דקדוק במצוות, פחד מגיהנם. ובודאי שיש בהם נקודה של יראה, אבל התורה מגלה לנו שהעומק של היראה היא במסתרים שלנו, ביצרי מעללי איש ובעלילות מצעדי גבר, בדברים המסורים ללב שאין שום אדם יכול לדעת כוונתו, וזולת האדם עצמו והקב"ה היודע מחשבות, שם הוא מקומה.

בכל החמשה מקומות שהזהירה התורה על היראה הזאת הם בדברים שבין אדם לחבירו, יכולים אנו להראות עצמנו כתמימים וטובי לב, בעוד שבלבנו מקננת נגיעה עצמית, וזה המבחן האם יש בנו יראה או לא.

ואף במצוות שבין אדם למקום אדם עשוי להדר ולהיראות כצדיק, אולם עמוק בלבו הוא רוצה למצוא חן בעיני הבריות, ולכן רק בנקודת העומק של הלב שם הוא מקומה של

להשוות אהבת שניהם בדעתו, כי פעמים שיאהב אדם את רעהו בדברים ידועים להטיבו בעושר ולא בחכמה וכיצא בזה, ואם יהיה אוהבו בכל יחפוץ שיזכה רעהו האהוב לו בעושר ובנכסים וכבוד ובדעת ובחכמה, ולא שישוה אליו אבל יהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה, ויצוה הכתוב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו, אבל יאהב ברבות הטובה לחבירו כאשר אדם עושה לנפשו ולא יתן שיעורין באהבה.

ביאר הרב דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ג, 88) את דבריו, שאין פירוש המצוה שנרצה שיהיה כל הטוב לחברינו ולא לנו, כי זה מן הנמנע, אלא ביאור המצוה הוא שכל אדם בטבעו מרגיש פרטיות, ותמיד מחפש איזה דבר או איזה מעלה או אפילו נקודה קטנה אשר יכול לחשוב בה הוא מצטיין לגבי אחרים, ונקודה זו חיונית היא עבורו, ובכל נפשו ילחם שיכירו בה את הצטיינותו, כי הוא רואה בזה את כל עצם פרטיותו ובוזה הוא נבדל מאחרים.

אולם התורה הקדושה מגלה שמדה זו היא פחיתות וקנאה, כי מה חסר הוא באמת אם לחבירו יש מעלה כמותו, וזה רק דמיון שרוצה להתכבד על חשבון חבירו.

לכן צייתה התורה שיוותר על הצטיינותו למען אהבת רעהו, ואם עשיר הוא ובוזה מוצא את עצמו מורם, מצותו היא שירצה שגם חבירו יהיה עשיר כמוהו, ואם חכם הוא צריך לרצות שחבירו יהיה חכם כמוהו, ועל ידי כך יכיר שזה לא מגרע כלום ממעלתו.

ואהבת לרעך כמוך (יט, יח). אמר הסבא מסלבודקה זצ"ל דברים נוקבים על מצוה זו. לכאורה מצוה זו היא פשוטה ומוסכמת על הכל שצריך לאהוב את הזולת ולהדאג למחסורו, ואם היינו רואים אדם אשר הגיע לידי מדה זו שהוא אוסף אל ביתו המון גדול של חולים ואומללים, רעבים ועוזבים, ומפרנסם ומתהלך עמהם כאח ורעי, ומספק את כל צרכיהם הגשמיים והרוחניים, הרי בודאי איש כזה היה נחשב בעינינו לרם המעלה, והיינו מציגים אותו למופת כסמל האדם הנשגב והנאצל ביותר.

אולם כשנתבונן באמת לתוך נפשו נגלה שיש כאן אונאה גדולה, ולכן כאן אהבה לזולת אלא הכל אהבה עצמית. ויתכן שכיון שהוא השביע אותם והכשיר אותם לקבל ממנו, לכן

והוסיף לדקדק שחז"ל אמרו שידון את חבירו לכף זכות, אבל לא את המעשה עצמו, ואדרבה את המעשה עצמו צריך לבקר ולברר את פחיתותו וגנותו.

לא תלך רכיל בעמיק לא תעמד על דם רעך אני ה' (יט, טז). הגר"ח מוואלוז'ין זצ"ל ביאר את הסמיכות של חטא לה"ר לציווי "לא תעמוד על דם רעך". כי התורה באה להורות שאף שאסור לספר לה"ר ועונו חמור ביותר, אמנם לפעמים הנמנע מלספר עובר על לא תעמוד על דם רעך, כי יש פעמים שמחויב לספר ולהציל את חבירו כשבאים לעשוק, ולכן אל לו לעשות עצמו כאילם ממש, כי יאשם על זאת, אלא צריך לדעת מתי הוא מצווה לספר לה"ר.

הוכח תוכיח את עמיתך (יט, יז). בסוף מסכת סוטה מבואר שבעקבתא דמשיחא לא יהיה תוכחה. עמד על כך המשגיח ר' ירוחם ממיר זצ"ל, שענין התוכחה הוא דבר כל כך פשוט ומחוייב, והשכל מחייבו, שהרי אם על ממון של השני התורה חסה קל וחומר שצריך לחוס על הנפש של השני. וכמו שרואים שגם אנשים שאינם מכירים זה את זה, אם אחד יראה רבב בבגדו של חבירו מיד יגיד לו, וקל וחומר שבעניני רוחניות צריך להוכיח את חבירו. וזו הפליאה שהתפלאו חז"ל על הדור של עקבתא דמשיחא שירדו לשפל ופחיתות כזו שאין אחד מוכיח את חבירו.

ורש"י ביאר שם, שאין לך אדם שיוכל להוכיח שכולם נכשלים בחטאות וכשמוכיחין אומר לו אתה כמוני. ולכן הדבר הזה התקבל לחוק שאין להוכיח זה את זה כלל. ושורש כל זה הוא מפני שכל אחד אוהב את עולמו ורוצה לעשות מה שלבו חפץ בלא מפריע, ואם הוא יוכיח את חבירו הרי גם חבירו יוכיח אותו, ולא יוכל למלא את רצונותיו, ולכן התקבלה הנהגה שלא מוכיחים זה את זה, וכל אחד עושה את מה שלבו חפץ. וזו השפלות הגדולה שנמצאת בדור של עקבתא דמשיחא.

ואהבת לרעך כמוך (יט, יח). כתב הרמב"ן, כי לא יקבל לב האדם שיאהוב את חבירו כאהבתו למד נפשו, ועוד שכבר את רבי עקיבא אמת חייך קודמין לחיי חבירך. אלא מצות התורה שיאהב חבירו בכל ענין כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב וכו', שיהיה פירושו

תחילת הפסוק שכתוב "לא תקום ולא תטור", ולכאורה יפלא, אם הזמן דחוק לאדם מאוד והוא מבקש מאת חבריו שיטיב לו באיזה דבר ויש ביכלתו לעשות לו דבר זה ואינו רוצה, ובפרט אם ציער אותו איך יוכל האדם שלא תהיה לו שום תרעומת עליו, ואף יאהבנו כמיהו. והדבר יבואר עפ"י משל נאה. ראובנו היתה לו שנאה על איש אחד ושמו שמעון, ועשה מריבה עמו. בא לו אח"כ איש אחד ושמו יהודה, ויהודה זה היה מוחזק בעיני שמעון ובעיני כל שהוא איש אמת, וסיפר לו לאמר איך שהאיש שמעון אשר יש לך שנאה עליו ואמרת לי שהוא אדם שאינו הגון והוא אדם בזוי, אני ראיתי אח"כ באיזה ימים שהיה אצל גדול הדור אחד המפורסם לגאון וצדיק גם חכם גדול שאין כמותו, וכיבד אותו הגדול ההוא למאד, והראה לו אותות אהבתו בכמה ענינים, שגגת בזה אחי עד מאוד.

וכששמע ראובן את הדבר הזה נשתומם על הענין ההוא, והשיב, הכנסת ספק בלבי כי אפשר שהאמת עם ר' שמעון ורק מחמת שכל דרך איש ישר בעיניו נדמה לי שהדין עמי, או אולי באמת הדין עמי אך שמעון הוא איש מרמה והטעה בדיבוריו החלקלקות לגדול הדור עד שנדמה בעיניו לאיש נכבד, ואעפ"כ לא אוסיף עוד לדבר עליו מחמת ספק שהכנסת בלבי.

אח"כ בעוד איזה ימים בא אליו יהודה זה המוחזק בעיניו לאיש אמת, וסיפר לו לאמר איך שראיתי דבר פלא יותר גדול, והוא שהאיש אשר אמרת לי עליו שיש לך עדיין עוד ספק עליו שהוא איש מרמה ואדם שאינו הגון, ראיתיו שנזדמן אח"כ אצל חכמי הדור הראשונים וגם הם נשאו לו פנים עד מאוד והראו לו אותות אהבה לעין כל, ועל איש גדול הדור אחד שספרתי לך מתחלה השבתי שהיה הטעה אסתר אבל על אנשים כאלו לא שייך לומר זה. וכששמע ראובן את הדבר הזה השיב תכף הדין עמך שהיצר הטעני בעיקר הדבר. הוסיף עוד יהודה וסיפר לו עוד דבר, הלא אני יודע בשמעון שנזדמן אצל חכמי ישראל הראשונים ר' מאיר ור' יהודה ורבי שסידר המשניות וחבריו, דהוה שכיח אליהו גבייהו כידוע, וגם הם פארוהו ושבחוהו, וספר אליהו הנביא לפני התנאים איך שדובר אודות ר' שמעון למעלה, ושמע מפי הקדוש ברוך הוא שהוא אוהב לר' שמעון. וכששמע ראובן את הדבר הזה נרתע

הוא רוצה להמשיך להטיב עמהם, ויש לו קורת רוח והנאה גדולה מכך שהוא במרכז הטוב והחסד הזה, ויתכן שאחרים שלא היו זקוקים לטובתו ולא היתה לו יד באשרם, להם לא היה רוחש אהבה כזו.

והתורה מצוה אותנו שהאהבה תהיה שלימה ושהשני לא יהיה תלוי בכך, ושאתה לא תרגיש את עצמך כבעל הטובה, ומי שמרגיש הרגשה כזו אינו אוהב, והוא קרוב להיות שונא.

כיון שהאהבה דורשת מאתנו מקורה צריך להיות אמיתי, ולפעמים הדאגה לשני באה מכח מה שאינו מסוגל לראות את צרתו של השני, ויתכן שלא מדת החמלה משפיע עליו, אלא שגם למדת האכזריות יש גבול, וכשקשה לו להתאכזר הוא מתחיל לרחם, ולכן אהבה כזו אין מקורה טהור. והתורה דורשת שהאהבה תהיה מהכרה במהותו של האדם, שבנפשו יודע הוא את מעלת האדם ושהוא נברא בצלם אלקים, ואם כן כל החסד הכי גדול שיעשה עמו לא ירגיש שעשה מספיק בשביל דרגת רוממות האדם כי הוא בן מלך.

ואהבת לרעך כמוך (יט, יח). עורר המשגיח ר' ירוחם ממיר זצ"ל, עיקר העבודה לאהוב את חבריו הוא על ידי הלב והמחשבה, שצריך לצייר בלבו את מצבו של חברו, מה עמו ומה הם צרכיו, ורק על ידי מחשבה עמוקה הוא מתקרב אף בלבו אליו. ומה שיכול אדם לדבר על חברו לשון הרע וכדומה, אין זה אלא מגודל הריחוק, שאינו מרגיש ואינו יודע כלל מזולתו, שהרי באמת איך אפשר לדבר רע על חברו, לו היה אדם משים לבו לחשוב על חברו אף במחשבה קלה, ולשמוע את צעקתו איך שהלה מתחנן ואומר "חוסה נא עלי ואל תבזה אותי", אין כלל במציאות איש רע כזה שיוכל אח"כ לשלוח לשונו בחבירו, אבל כשלא חושבים אף לא שומעים ולא מרגישים.

אבל כשהאדם נותן לבו לחשוב אודות חברו, ונכנס במצבו, אז הוא מרגיש את חברו, עד שהוא מגיע לידי "ואהבת לרעך כמוך" ממש.

לא תקם ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך (יט, יח). יש לבאר מה הסמיכות של "אני ה'" ל"ואהבת לרעך כמוך" ביאר זאת החפץ חיים זצ"ל (שמירת הלשון) שער התבונה, ו), שכונת הכתוב בזה לתרץ את

ונפל על פניו, ואמר אוי לי במה שחשבת מתחלה שאני הצדיק והוא הרשע, כי לפי מה שאני רואה עתה לא כן הדבר, כי הקדוש ברוך הוא שהוא שורש הכל ויודע מה שנעשה בחושך ובגלוי, אשר תמים פעלו וכל דרכיו משפט, כשהוא אוהב להאדם בודאי אין אוהבו על לא דבר, ויש לי עון גדול במה שאמרתי על איש שהקב"ה אמר עליו שהוא אוהבו ומסתמא שורש נשמתו למעלה קדושה ונוראה עד מאוד, קראתיו ופרסמתי אותו לאדם שאינו הגון, אדם בזוי איש מרמה, מעתה אני מתחרט על זה מאוד מאוד, ואין לי שום שנאה עליו מאחר שהקב"ה אוהבו. זוהי כוונת הכתוב בלא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך, ושמא תאמר באיזה אופן אוכל לפעול בעצמי שלא יהיה לי שום תרעומות עליו ואף לאהוב אותו, לזה בא הכתוב כמתרץ "אני ה'", אני ה' אהבתיו, וא"כ גם אתה תוכל לאהוב אותו.

ואהבת לרעך כמוך (יט, יח). רבי עקיבה (עקיבא) אומר זהו כלל גדול בתורה (ירושלמי, נדרים ל, ב) רבי יהושע קוטנר זצ"ל היה אומר בדרך הלצה, חז"ל מביעים את צערים שכלל גדול זה הוא רק כתוב בתורה, אבל למעשה אין האנשים מקיימים אותו כדבעי. הרה"ק הרבי ר' משה ליב מסאסוב זי"ע מבאר, שכמו שבכל דבר גשמי ישנו כלל שעל ידו אפשר לבדוק חשבון אם החישוב הוא נכון, כך בנוגע לקיום התורה, הכלל שעל ידו אפשר לבחון את האדם הוא על ידי אהבת חברים, שאם אהבתו לחבירו היא אמיתית גם אהבת התורה שבו היא אמיתית, וזהו ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה.

ואהבת לרעך כמוך (יט, יח). רבי עקיבה (עקיבא) אומר זהו כלל גדול בתורה (ירושלמי, נדרים ל, ב) רבי יהושע קוטנר זצ"ל היה אומר בדרך הלצה, חז"ל מביעים את צערים שכלל גדול זה הוא רק כתוב בתורה, אבל למעשה אין האנשים מקיימים אותו כדבעי. הרה"ק הרבי ר' משה ליב מסאסוב זי"ע מבאר, שכמו שבכל דבר גשמי ישנו כלל שעל ידו אפשר לבדוק חשבון אם החישוב הוא נכון, כך בנוגע לקיום התורה, הכלל שעל ידו אפשר לבחון את האדם הוא על ידי אהבת חברים, שאם אהבתו לחבירו היא אמיתית גם אהבת התורה שבו היא אמיתית, וזהו ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה. מעשה מאלף התרחש בשני מחותנים, שטרם חתונת ילדיהם החליטו לקנות עבורם דירה. אבי הכלה מצא דירה במחיר 'מציאה', ובאזור של שומרי תורה ומצוות, וביקש מבתו שתלך ותראה את הדירה. הבת שבה אל אביה ואמרה כי הדירה מאוד מצאה חן בעיניה, והיא מושלמת מכל הבחינות, אך הוסיפה, שבאותו הבנין, מתגוררת חברה טובה שלה, שהינה מעוכבת שידוך כבר זמן רב. זאת ועוד, שבבית אותה חברה נמצאת גם אחותה, המבוגרת ממנה, ואף היא טרם זכתה למצוא את זיווגה, ואולי ייגרם להן צער מסוים כאשר יראו מדי יום את חברתם הנשואה.

האב החליט שהוא אינו ניגש לרכישה לפני התייעצות עם מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל. התקשר אפוא לאחד ממקורבי הגר"ח,

ונפל על פניו, ואמר אוי לי במה שחשבת מתחלה שאני הצדיק והוא הרשע, כי לפי מה שאני רואה עתה לא כן הדבר, כי הקדוש ברוך הוא שהוא שורש הכל ויודע מה שנעשה בחושך ובגלוי, אשר תמים פעלו וכל דרכיו משפט, כשהוא אוהב להאדם בודאי אין אוהבו על לא דבר, ויש לי עון גדול במה שאמרתי על איש שהקב"ה אמר עליו שהוא אוהבו ומסתמא שורש נשמתו למעלה קדושה ונוראה עד מאוד, קראתיו ופרסמתי אותו לאדם שאינו הגון, אדם בזוי איש מרמה, מעתה אני מתחרט על זה מאוד מאוד, ואין לי שום שנאה עליו מאחר שהקב"ה אוהבו. זוהי כוונת הכתוב בלא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך, ושמא תאמר באיזה אופן אוכל לפעול בעצמי שלא יהיה לי שום תרעומות עליו ואף לאהוב אותו, לזה בא הכתוב כמתרץ "אני ה'", אני ה' אהבתיו, וא"כ גם אתה תוכל לאהוב אותו.

ואהבת לרעך כמוך אני ה' (יט, יח). סיפר הגה"ח רבי דניאל פריש זצ"ל לפניו, שבעת שהיה באנטווערפן, לפני רבות בשנים, בא לבית הרה"ק רבי איציקל פשעווארסק זי"ע בשעות הבוקר, והרה"ק רבי יענקעלע פשעווארסק זי"ע פתח לפניו את הדלת, ותיכף ומיד נתן לו שלום, ונכנס עמו לשיחה ארוכה של למעלה ממחצית השעה, במהלך אותה שיחה סיפר לו רבי יענקעלע זי"ע סיפורים שונים מצדיקים, ועוד שוחח עמו בסתם ענינים, ובינתיים הגיע גם רבי איציקל זי"ע והגיש לאורח טעפעל קאווע חם ומהביל.

לאחר שכבר עברה כמחצית השעה, ורבי דניאל כבר הרגיש את עצמו כאחד מאנשי הבית ("היימיש"), הרשה לעצמו להעיר לרבי יענקעלע זי"ע, ושאל אותו בעדינות, אינני מבין, רואה אני שעדיין אתם עומדים לפני תפלת שחרית, והרי מובא בספרים הקדושים שיש ענין גדול שלא לדבר כל דיבור כל שהוא לפני התפילה, ואם כן למה זאת אפוא אתם מרשים לעצמכם לספר סיפורי צדיקים בטרם שהתפללתם.

השיב לו רבי יענקעלע זי"ע: בסידור התפלה כתוב שיש לכל יהודי לקבל על עצמו לפני התפלה מצות "ואהבת לרעך כמוך", מה הכוונה בזה, האם רק לומר את תיבות הפסוק (וואס מיינט דאס, סתם זאגן די ווערטער?)

חיכו. שמע מהמעשה הרה"ק רבי זאב מסטריקוב זי"ע, ואמר, מקור האיסור לאכל לפני התפילה הוא מ"לא תאכלו על הדם", ובאיסור דם הדין הוא שיש להניח הבשר מלוח שעה אחת, ולכבוד האורחים מספיק שמונה עשרה דקות. ואם הקילו בדם לכבוד אורחים, מן הראוי להקל ולא להאריך בתפילה לכבוד האורחים.

ולא תשחית את פאת זקנך (יט, כז). פעם פגש הגה"ק רבי דוד דייטש זצ"ל ביהודי מגולח נושא מטען כבד. שאלו "כמה אתה מקבל עבור הובלת משא זה?" השיב הסבל מה שהשיב. אמר לו רבי דוד: אני מוכן לשלם לך מחיר כפול ובלבד שתוביל ולא תשחית את פאת הזקן.

ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם (יט, כח). הגאון ר' דוד פוברסקי זצ"ל הביא את דברי חז"ל (שיר השירים רבה, ו) על הפסוק "חכו ממתקים", "אמר רבי חייא בר אבא בנוהג שבעולם אדם עושה מלאכה עם בעל הבית ועל ידי שהוא מנבל את עצמו בטיט הוא נותן לו שכרו, אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן אלא מזהיר להם לישראל ואומר להם אל תנבלו עצמכם בדבר רע ואני נותן לכם שכר טוב, הה"ד אל תשקצו את נפשותיכם ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וגו' אני ה', אני ה' נאמן לשלם לכם שכר טוב לעולם הבא". בעולם הזה כמה שהמלאכה מלכלכת יותר משלמים עליה שכר רב יותר, אבל הקב"ה משלם שכר לאדם בשביל שאינו מלכלך ומטנף את עצמו, ובשביל שאינו עושה שריטות לעצמו, וזהו "שרט לנפש", על עצם זה שלא שורט את נפשו ולא פוגמה ומלכלכה על זה בלבד הוא מקבל שכר, כי זהו כל עבודת האדם רק להישמר שלא יתלכלך.

והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור (כ, כה). וצ"ע מדוע בבהמה הזכיר קודם הטהורה ואח"כ הטמאה, ואילו בעוף הקדים את הטמא לטהור.

תירץ מרן הגרי"ז זצ"ל, שהנה הרמב"ם (מאכ"א א, א) כתב שיש מצות עשה לידע הסימנים שמבדילים בהם, בין בהמה וחיה ועוף ודגים וחגבים שמותר לאכלן ובין שאין מותר לאכלן.

וביקש שיגיש את ההתלבטות לפני הרב. הלה השיבו שחבל יהיה לבזבז את זמנו היקר של הגר"ח בשאלה מיותרת זו, כי פשיטא שמותר לקנות את הדירה, והוסיף לטעון 'וכי החברות אינן יודעות שבתך מתחתנת?... אך אבי הכלה התעקש שבכל זאת יציג את הדברים לפני הרב. ובכן, השאלה הוצגה בפני רבינו הגר"ח, ולמרבה הפלא, 'שר התורה' שמשבי על אתר על השאלות החמורות ביותר בעולמה של הלכה, התחבט רבות בשאלה זו, תוך כדי שמיללו שפתיו הקדושות 'זו שאלה קשה'. לבסוף הפטיר, שיפנו עם השאלה לבעל אילת השחר זצ"ל.

אבי הכלה מיהר להגיע למעונו של רבינו ה'איילת השחר', והציג בפניו את השאלה. הגרא"ל פתח ואמר, כי לכאורה אין כאן שאלה, כי מן הסתם אתה מחפש זמן רב דירה, וסוף סוף מצאת, ולא סתם דירה, אלא 'מציאה גדולה', ואם כן איך אפשר לומר לך שלא לקנות?

לאחר מכן עצם הגאון את עיניו הקדושות ושקע בהרהורים לכמה רגעים. לפתע פקח את עיניו ואמר בהתרגשות: 'אבל איך אפשר לדקור את עיניו של השני?!', וחזר שוב ושוב על הדברים, 'הכלה תצא ותכנס, תצא ותכנס יום-יום, ואיך אפשר לדקור לזולת את העיניים.

השואל טען בפני הרב: 'בתי מציינת שבני המשפחה הזו הם אנשים טובי לב, מפרגנים ובעלי עין טובה בצורה יוצאת דופן... 'נו', אמר בעל אילת השחר, 'יותר ממלאכי השרת! הרי אפילו על מלאכי השרת כתוב ששייכת בהם קנאה?... לא כדאי לקנות את הדירה הזו'.

לבסוף העלה אבי הכלה הצעה: 'ארכוש את הדירה, אך בתי לא תגור בה. אלא אשכיר אותה לאחרים, ולבתי אשכור במקום אחר'. מרן הרב שטיינמן הסכים להצעה, וצירף את ברכתו למחותנים ובני הזוג.

ומה אירע בסופו של הסיפור? – ליל חתונת הבת, האחות המבוגרת של חברתה התארסה! לא חלפה תקופה ארוכה, והנה גם אותה חברה זכתה להתארס. ועתה, בס"ד הבת וחתנה נכנסו להתגורר באותה דירה....

כל מילה מיותרת....

לא תאכלו על הדם וגו' (יט, כו). פעם הזדמנו כמה אורחים לביתו של עשיר, ובעה"ב העשיר האריך בתפילה, והאורחים הרעבים

ומבואר בדבריו שבדין הבדלה נאמר מצוה על כל אחד ואחד לדעת הסימנים המבדילים בין הטמאים לטהורים, כדי שיוכל להבדיל בבואו לאכול מהם. והנה ידוע שבבהמה הסימנים שנתנה תורה להבדיל בין טהורה לטמאה, הם הסימנים הטהורים, ואילו סימני טומאה לא ניתנו כלל בבהמה, אך בעופות הוא להיפך שהתורה נתנה את הסימנים הטמאים ולא את סימני הטהרה. נמצא שבבהמה מחייב דין ההבדלה לדעת רק את הסימנים הטהורים, ואילו את הטמאים נדע ממילא, אבל בעופות החיוב לדעת את הסימנים הטמאים, ומי שאינו טמא ממילא הוא טהור.

ולפי זה מבואר היטב שבבהמה הקדים הכתוב טהורה לטמאה, כי בבהמה רק עפ"י סימני הטהרה שניתנו, אפשר להבדיל בין הטהורה לטמאה, אבל בעופות שבהם הסימנים הוא בהטמאים, שהרי טהורים אין בהם סימנים מיוחדים, א"כ צריך לידע רק את הסימנים הטמאים, שבהם יש להבדיל את הטמא עפ"י סימניו מן הטהור, ועל כן הקדימה התורה הטמא ואח"כ הטהור.

T"01

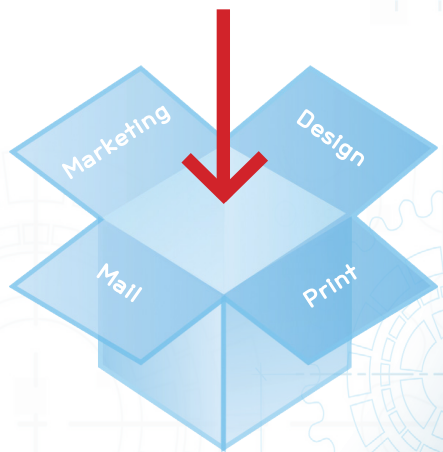
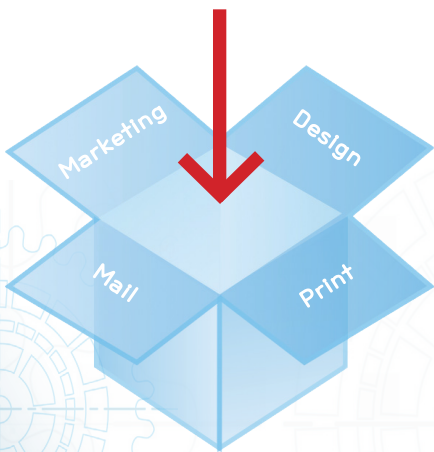

WE DO IT ALL RIGHT HERE. FROM CONCEPT TO COMPLETION.

In The Box

THAT'S WHAT MAKES US

Out of The Box

RAMAPOST. ABOVE AND BEYOND.